

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Jana Brabcová

**Sametová revoluce a její začlenění do vzdělávacího kurikula předmětu
dějepis na gymnáziích ve Frýdku-Místku**

Olomouc 2021

vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Konečný, CSc.

Čestné prohlášení

Tímto prohlašuji, že já, Jana Brabcová, jsem diplomovou práci s názvem *Sametová revoluce a její začlenění do vzdělávacího kurikula předmětu dějepis na gymnáziích ve Frýdku-Místku* vypracovala samostatně pod vedením doc. PhDr. Karla Konečného, CSc. Veškerá využitá literatura, z níž práce vychází je řádně citována v textu a v závěrečném seznamu zdrojů. Verze, kterou přikládám v digitalizované podobě je totožná s tištěnou verzí.

V Olomouci 3. 6. 2021

.....

Bc. Jana Brabcová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Karlu Konečnému, CSc. a Mgr. Monice Sukové za cenné rady, ochotu a vstřícné jednání. Další poděkování patří zaměstnancům Státního okresního archivu Frýdek-Místek a všem respondentům, bez jejichž spolupráce by tato práce nevznikla. Rovněž bych chtěla ocenit podporu své rodiny a nejbližších, kteří mi byli velkou oporou během studia.

Obsah

Úvod.....	6
1 Metodologie	8
1.1 Dotazníkové šetření.....	8
1.2 Interview v pedagogickém výzkumu	10
2 Historie Frýdku-Místku v letech 1945 až 1988	13
2.1 Obecné informace	13
2.2 Historie Frýdku-Místku po roce 1945.....	13
2.3 Únor 1948.....	15
2.4 Padesátá a šedesátá léta	15
2.5 Rok 1968	16
2.6 Normalizace a osmdesátá léta ve Frýdku-Místku	17
3 Pád komunistického režimu.....	20
3.1 Události, jež zapříčinily pád komunistického režimu	20
3.2 Rok 1989 v hlavním městě.....	21
3.2.1 Sametová revoluce v Praze	22
3.3 Frýdek-Místek v roce 1989	27
4 Dějepis ve školní praxi	33
4.1 Kurikulární reforma	33
4.2 Dějepis z pohledu Rámcového vzdělávacího programu	34
4.2.1 Shrnutí cílů vzdělávací oblasti Člověk a společnost.....	34
4.2.2 Vzdělávací obsah předmětu dějepis.....	35
4.3 Dějepis ve školním vzdělávacím programu	35
4.4 Učebnice a jejich místo v edukačním procesu	36

4.4.1	Učebnice dějepisu	36
4.4.2	Začlenění tématu sametová revoluce v učebnici Moderní dějiny pro střední školy	37
4.4.3	Téma sametová revoluce v učebnici Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny	39
5	Výuka tématu sametová revoluce očima učitelů	42
6	Dotazníkové šetření	49
6.1	Vyhodnocení dotazníku:	50
6.2	Shrnutí dat získaných dotazníkovým šetřením	66
7	Aktivita pro studenty: Sametová revoluce ve Frýdku-Místku.....	70
	Závěr	76
	Seznam použitých zkratk	78
	Seznam zdrojů.....	79
	Seznam grafů	83
	Seznam tabulek	84
	Seznam obrázků	85
	Obrazová příloha.....	86
	Anotace	88

Úvod

Sametová revoluce, pro někoho vzpomínka, pro jiné dávná historie. Je to již více než třicet let od události, která vstoupila do povědomí společnosti jako sled událostí vedoucích k pádu komunistického režimu a pozvolnému budování demokraticky smýšlejícího státu.

Ačkoliv bývají listopadové události transformovány učebnicemi a vyučujícími zejména z pohledu pražského dění, nesmíme opomenout, že tato revoluce proběhla v podstatě všude, pouze v jiné intenzitě a za jiných podmínek. Právě tato lokální specifika představují pro výuku dějepisu motivační charakter, díky němuž může vyučující poukázat na rozdílnost či podobnost v průběhu konkrétních událostí. Jedním z cílů této diplomové práce je představit regionální dějiny města Frýdku-Místku v době pádu komunistického režimu v roce 1989, s přihlédnutím na období předcházející této události. Pro autentický pohled do historie města práce vychází z dobových textů, například kroniky města či novinových článků zachycujících aktuální dění ve společnosti. Zajímavostí však je, že dostupné materiály vážící se k roku 1989 jsou limitovány, a to z důvodu ztráty kronikářských záznamů z let 1988 až 1989. Tato pasáž byla doplněna v roce 1994 na základě přepisu významných událostí z místního tisku.

Jelikož práce reaguje na výuku tématu na místních gymnáziích, nelze opomenout přiblížit způsob začlenění této problematiky do školních vzdělávacích programů vycházejících z rámcových vzdělávacích programů pro gymnázia. Práce se rovněž zaměřuje na učivo, které je studentům předáváno skrze učebnice. Výběr těchto učebních pomůcek není náhodný, jedná se o tituly, s nimiž dotazovaní učitelé v hodinách dějepisu pracují. Diplomová práce dále představuje reflexi zkušeností frýdecko-místeckých učitelů s výukou moderních dějin na oněch gymnáziích. Vyučující se podrobí krátkému polostrukturovanému interview, v němž anonymně sdělí své názory a pohledy na výuku moderních dějin a taktéž přiblíží své zážitky spojené s rokem 1989, které mohou mladším kolegům sloužit jako inspirace pro začlenění regionální historie do výuky dějepisu.

Diplomovou práci doplňuje dotazníkové šetření, jehož cílem je přiblížit pohled frýdecko-místeckých maturantů na výuku moderních dějin. Respondenti odpovídají na patnáct položek, zjišťujících jejich zájem o moderní dějiny obecně, začlenění regionální historie do výuky či historické znalosti pojící se se sametovou revolucí. Cílem dotazníku je potvrdit či vyvrátit předem stanovené hypotézy. Získaná data mohou sloužit vyučujícím dějepisu jako zpětná vazba.

Výsledná práce může představovat přínos pro učitele frýdecko-místeckých škol, kterým souhrn historického dění v daném městě usnadní implementaci regionální historie do výuky dějepisu. Rovněž data získaná od respondentů mohou sloužit jako kritický pohled studentů na výuku, čímž se může vyučující inspirovat do budoucna. Práci uzavírá pracovní list, který přináší návrh pro realizaci implementace frýdecko-místeckých dějin do výuky dějepisu. Návrh aktivit zohledňuje pád režimu ve městě Frýdek-Místek.

1 Metodologie

Diplomová práce svým obsahem pojednává o výuce sametové revoluce a jejím začlenění do výchovně-vzdělávacího procesu, proto jsou v praktické části využity metody vhodné pro pedagogický výzkum, konkrétně se jedná dotazníkové šetření a metodu interview.

1.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření v pedagogickém výzkumu patří mezi často volenou metodu, jejíž cíl spočívá ve sběru dat formou kladených otázek a na ně následně získaných odpovědí. Efektivita dotazníku závisí na vhodně položených otázkách, u nichž je ze strany výzkumníka nutná pečlivá příprava, jelikož je při tvorbě dotazníku potřeba zohlednit mnoho faktorů. Možné úskalí této metody tkví ve vnímání reality respondenty. Zatímco cílem výzkumu je prezentovat realitu tak, jak skutečně je, dotazovaní mohou například odpovídat zkresleně, na základě toho, co předpokládají, že zadavatel dotazníku chce slyšet nebo své odpovědi vybírají podle toho, jak by z hlediska svého postavení ve společnosti měli ideálně odpovídat. Dotazníková metoda si získala na popularitě především díky mylné představě o snadném a časově nenáročném sestavení dotazníku a jeho vyhodnocení.¹

Vhodně zkonstruovaný dotazník zohledňuje tři základní kategorie, a to druh položek (otázek), formu odpovědí a obsah položky (to, co otázka zjišťuje).

U druhů otázek rozlišujeme tři typy otázek, kdy každá skupina v dotazníku hraje důležitou roli. Prvním typem jsou kontaktní otázky, jejichž cíl tkví v navázání vztahu mezi respondentem a výzkumníkem. Otázky tohoto typu by měly být nenáročné a zároveň by se měl výzkumník vyvarovat dotazům, které by mohly u respondenta vyvolat pocit narušení anonymity. Druhý typ otázek se označuje jako funkcionálně psychologické položky, jejichž úkol spočívá v přípravě respondenta na změnu tématu. Tyto položky by měly prokládat často se opakující otázky a eliminovat tak jednotvárné odpovědi. Třetím druhem pokládaných otázek v této kategorii jsou položky kontrolní, díky kterým lze zjistit věrohodnost respondentových odpovědí na základě položení stejné otázky jinak. V případě, že se tyto dvě otázky v odpovědi výrazně liší, lze položku vyhodnotit jako málo důvěryhodnou. Posledním druhem jsou takzvané položky

¹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 158.

filtrační, jejichž cílem je z výzkumu vyřadit jedince, kteří nejsou vhodnými kandidáty pro daný výzkum.²

Další kategorií jsou formy odpovědi. Zde se rozlišují dvě podkategorie – otevřené a uzavřené položky. Otevřené otázky dávají respondentovi volnost v jeho odpovědi. Vyhodnocování těchto otázek je nejen časově náročné, ale také složité v kategorizování odpovědí. Dalším možným úskalím je výpovědní hodnota, a to z důvodu, že tento typ otázek závisí na respondentově ochotě odpovědět. Naopak u uzavřených položek jsou již obsaženy odpovědi, z nichž si respondent vybírá jednu či více možností. U této podkategorie se vyskytuje také polouzavřená položka, která mimo již připravené odpovědi obsahuje prostor pro respondentovu vlastní odpověď.³

Poslední kategorií je obsah otázky či-li předmět zkoumání. Zde se rozlišují rovněž tři kategorie, z nichž první zjišťuje fakta. Odpovědi u této skupiny by pro respondenta neměly být složité, jedná se například o ano/ne otázky či o zjišťování demografických faktů (např. pohlaví, věk, dosažené vzdělání a podobně). Od demograficky orientovaných otázek se očekává jejich strategické umístění na konci dotazníku, a to z toho důvodu, že by pro svůj choulostivý charakter mohly vzbudit pocit ztráty anonymity respondenta. Následující skupina otázek zjišťuje respondentovy znalosti či vědomosti. Správná formulace těchto otázek je klíčová, jelikož nevhodně zvolená slova by v případě neznalosti správné odpovědi mohla respondenta postavit do nepříjemné pozice. Do poslední obsahové kategorie řadíme otázky, jejichž podstatou je zjištění respondentova mínění, postoje a motivu. Při formulaci otázek u této kategorie je nutné vyvarovat se sdělování či naznačování vlastních stanovisek, aby se výzkumník vyvaroval ovlivnění svých respondentů. Rovněž je nezbytné uvědomit si, že u otázek tohoto typu dotazovaný odkrývá citlivé informace, proto by mělo být z formulace patrné, že všechny názory a postoje jsou vítány.⁴

Proces konstrukce dotazníkového šetření podléhá pečlivé přípravě výzkumníka, jehož cílem by mělo být vytvoření kvalitního dotazníku s vysokou výpovědní hodnotou. Při tvorbě dotazníku nesmíme podcenit formulaci otázky. V první řadě je nezbytná jasnost a srozumitelnost položky. Ke splnění tohoto požadavku musíme brát v potaz, kdo je naší cílovou skupinou (např. věk respondentů a jejich dosažené vzdělání) a na základě toho formulace vytvořit. Dalším klíčovým faktorem kvalitního dotazníku je stručnost položek. Vyplňování odpovědí může být

² CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 158-160.

³ Tamtéž, s. 160-161.

⁴ Tamtéž, s. 162-163.

již tak náročnou činností, tudíž by u dotazovaných mohlo dojít ke ztrátě motivace a pozornosti. S tímto souvisí taktéž jednoznačnost. Jestliže má formulace vícero interpretací, respondent je postaven do složité situace, v níž si není jistý, jak na otázku odpovědět, což ve výsledku může samotnému zadavateli dotazníku zkomplikovat jeho vyhodnocování. Stejně tak kvalitní dotazník neobsahuje formulace využívajících záporů, které by mohly na respondenta působit ve významové rovině nejednoznačně. Další požadavek tkví v upřesnění pokynů, například, zda má respondent vybrat jednu z odpovědí či smí zvolit více možností. Jedním z dalších úskalí jsou sugestivní formulace ze strany výzkumníka. Například, zeptáme-li se, kolik student shlédl za poslední měsíc historických dokumentů, je z otázky patrné, že by měl respondent vidět alespoň jeden film, proto odpověď na otázku může být zkreslená studentovou obavou, že nenaplnil jakýsi očekávaný standard. Počet položek v dotazníku není přesně stanoven, platí však, že by měl zjišťovat nezbytné údaje. Pořadí otázek pro dotazníkové šetření nelze volit pouze na základě logické posloupnosti, naopak se nabízí uspořádání zohledňující psychologické faktory. Pro respondenty se tak jeví atraktivnější dotazník začínající jednoduššími otázkami, náročnějším středem a opět odlehčeným závěrem.⁵

Hodnotíme-li kvalitu zkonstruovaného dotazníku, zaměřujeme se na dvě vypovídající hodnoty. První z nich je takzvaná validita, která reaguje na to, zda dotazník skutečně zkoumá to, co je jeho záměrem. Druhou vlastností kvalitního dotazníku je jeho reliabilita, která označuje spolehlivé a přesné zachycení zkoumané problematiky. Na základě výsledku dotazníkového šetření výzkumník následně porovnává získaná data s předem připravenou hypotézou.⁶

1.2 Interview v pedagogickém výzkumu

Metoda zvaná interview či někdy nepřesně označována jako rozhovor má za cíl získat informace od respondenta během verbální komunikace. Jelikož interview probíhá za osobního kontaktu výzkumníka i respondenta, může tento vztah přispět k lepšímu porozumění výpovědi dotazovaného a stejně tak pozorování respondentových reakcí, jako například užití gest, změna emocí či zabarvení hlasu a podobně.⁷

⁵ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 164-165.; PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*, s. 43-45.

⁶ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 165-166.

⁷ PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*, s. 51.; CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 176.

Jelikož tato metoda pracuje s lidmi, je vhodné, aby výzkumný pracovník dokázal pro interview vytvořit příjemnou atmosféru, v níž se bude respondent cítit příjemně a bezpečně, čímž docílíme, že se nám ve svých odpovědích více otevře.⁸

Rozlišujeme čtyři základní typy interview. Prvním z nich je interview strukturované, pro které je typické, že tazatel má připravené otázky a při rozhovoru je pouze čte. Jejich formulace a pořadí zůstávají neměnné. Výzkumník nepokládá žádné otázky navíc, pouze zaznamenává odpovědi respondenta. Tento typ lze přirovnat k dotazníkovému šetření, v němž výzkumný pracovník zastává roli čtení jednotlivých položek. Dalším druhem je takzvané nestrukturované interview, které svou nenuceností a volným průběhem připomíná přirozenou komunikaci. Výzkumný pracovník si je vědom toho, co chce od respondenta zjistit, v případě nejasností se může k otázce vrátit. Úskalím tohoto typu spočívá právě ve volném průběhu rozhovoru, čímž nedochází k naplnění stejných podmínek pro všechny dotazované. Předposledním druhem je polostrukturované interview vyznačující se prvky předchozích dvou typů. Základní charakteristika spočívá v předem připravených otázkách tazatele, který se v průběhu interview může dotazovat na doplňující informace. Skupinové interview představuje poslední druh této metody. Již podle názvu lze odvodit, že interview probíhá ve skupině, čímž se u účastníků buduje bezpečné zázemí pro jejich odpověď. Respondenti mohou své odpovědi doplňovat či opravovat, ideálním počtem zúčastněných je rozmezí šest až deset osob.⁹

V rámci realizace interview je nutné dodržet několik zásad. Jelikož je u této metody potřeba vytvořit příjemné a bezpečné zázemí pro respondenta, musíme si pro daný rozhovor vymezit vhodný prostor, kde se v tu danou chvíli nenachází osoby, které nejsou účastněny šetření. Dále nesmíme opomenout otázku času. Není vhodné vyhranit si pro interview přesný čas, odpovědi účastníků se mohou lišit, proto bychom si měli vytvořit dostatečnou časovou rezervu. Při samotném dotazování se doporučuje informovat respondenta o náplni interview nebo začít s jednoduššími dotazy, které mu zkoumanou problematiku přiblíží. Výzkumný pracovník svým zevnějškem může bezpochyby vysílat (ne)chtěné signály, proto by měl vystupovat obezřetně. Rovněž by měl tazatel zůstat objektivní a pokusit se vyvarovat chyb při hodnocení pozorovaného jedince, například předsudků, haló efektu a podobně. Jelikož metoda interview

⁸ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 176.

⁹ PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*, s. 51.; CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 176-177.

stojí na mezilidské komunikaci, tazatel by neměl polevovat ve snaze udržovat kontakt a motivovat respondenta ke spolupráci.¹⁰

Klíčovým bodem při realizaci interview jsou rovněž vhodně formulované a mířené otázky. Stejně jako u dotazníkového šetření, i interview rozlišuje otázky kontaktní, funkcionálně psychologické, kontrolní a filtrační. U této metody nesmí dojít k podcenění záznamu odpovědí. Výzkumník by si měl předem promyslet, jak k zaznamenání výpovědi dojde, jelikož je důležité, aby časem nedošlo ke zkreslení výsledků. Doporučuje se použít záznamové techniky, například diktafonu.¹¹

¹⁰ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*, s. 177-178.

¹¹ Tamtéž, s. 178.; PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*, s. 51.

2 Historie Frýdku-Místku v letech 1945 až 1988

Tato kapitola je věnována nástinu historických událostí, které se odehrály ve městě Frýdek-Místek od konce druhé světové války po konec roku 1988. Cílem této části je představit historický kontext, na nějž navazuje kapitola komparující události sametové revoluce v Praze a ve Frýdku-Místku.

2.1 Obecné informace

Frýdek-Místek, město s více než padesáti sedmi tisíci obyvateli, se nachází v Moravskoslezském kraji.¹² Město je rozděleno řekou Ostravicí na dvě části; frýdecká část, jež leží ve Slezsku a místecká, která se rozprostírá na Moravě.¹³ Počátky této obce lze datovat do druhé poloviny 13. století, kdy byla nalezena první zmínka o obci Místek (Friedberk) v poslední vůli olomouckého biskupa Bruna ze Schaumburku. První dochovaná písemná zmínka o Frýdku byla nalezena v dokumentu z první poloviny 14. století, v němž Jan Lucemburský tituloval místního kněze jakožto Mikuláše z Frýdku.¹⁴ Jednotlivé části fungovaly napříč staletími nezávisle na sobě a k jejich sloučení v jednu obec došlo až během nacistické okupace v roce 1943.¹⁵

2.2 Historie Frýdku-Místku po roce 1945

Město Frýdek-Místek, které vzniklo během 2. světové války sloučením obcí Frýdek a Místek¹⁶, bylo od nacistické okupace osvobozeno sovětskou armádou 4. 5. 1945. Tato skutečnost ovlivnila politickou sféru města, kdy bezprostředně poté vznikl národní výbor, jehož politika vycházela z Košického vládního programu. Funkce a pravomoci národního výboru v rámci veřejné správy byly již následujícího dne, 5. 5. 1945, upraveny.¹⁷

Pod frýdecko-místecký výbor nespádaly pouze části Frýdek a Místek, ale i nedaleké obce Staré Město, Lískovec a Sviadnov. Členská místa byla obsazena nejen zástupci výše zmíněných částí, nýbrž i zástupci politické strany komunistické, lidové, národně sociální a sociálně

¹² Oficiální stránky statutárního města Frýdek-Místek. *O městě: Statistické informace*. Online, cit. 24. 10. 2020, dostupné na: <https://www.frydekmistek.cz/cz/o-meste/statisticke-informace>

¹³ ADAMEC, Tomáš. *Frýdek-Místek 750: Výběrové kalendárium*, s. 5.

¹⁴ Tamtéž s. 10-12.

¹⁵ Tamtéž, s. 42.

¹⁶ Tamtéž, s. 42.

¹⁷ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 372.

demokratické. Toto politické uskupení fungovalo pod vedením Rudolfa Jandy¹⁸, jehož cílem bylo do politiky začlenit i nestraníky s ohledem na jejich schopnosti, a nikoliv na základě jejich politických preferencí. Jandova snaha o prosazení tohoto návrhu však byla zamítnuta na základě rostoucího potenciálu KSČ, který se začal projevovat již během měsíce května 1945, kdy mělo zájem o vstup do strany více než osm tisíc žadatelů, čemuž ostatní strany nedokázaly konkurovat. Janda po třech měsících ze své funkce odstoupil.¹⁹

Krátce po osvobození se po městě pohybovaly stovky příslušníků lidových milic, jejichž činy byly ve většině případů mířeny proti osobám německé národnosti, a to bez ohledu na jejich provinění. Na základě informací z dochovaných pramenů však lze konstatovat, že k projevům deviantního chování docházelo, oproti jiným místům v Čechách a na Moravě, spíše zřídka. Za účelem nastolení pořádku a spravedlnosti ve Frýdku-Místku, vznikla komise, jejímž cílem bylo spravedlivě potrestat přečiny těch, kteří během války zradili svou vlast a přidali se na stranu Třetí říše. Kolaboranti byli nejčastěji sankciovaní vězením, pokutou či veřejným pokáráním.²⁰ Jedním z hlavních problémů, které musel národní výbor řešit, bylo zásobování. V prvních měsících po konci války sužoval místní obyvatele nedostatek brambor, masa, mouky a jiných surovin. Situaci nepomohl ani nefunkční systém přerozdělování potravin, např. zdoluhavý rozvoz mléka v regionu, nedostatečný počet nákladních aut na rozvoz potravin apod. Postupem času se však podařilo, i za pomoci Sovětské armády, distribuci zefektivnit.²¹

Následující období je charakteristické obnovou každodenního života ve městě. Svědčí o tom rozbíhající se kultura – promítání filmů, kabaretní vystoupení či slavnostní večírky. Pomalu se také reorganizovala městská politická správa. Ve všech městských částech byly dodatečně zřízeny místní národní výbory, největší vliv však měl i nadále ústřední národní výbor ve Frýdku. K obměně jeho personálního složení došlo v létě roku 1946 na základě výsledků parlamentních voleb, jež proběhly v květnu téhož roku. Ve Frýdku-Místku zvítězila Komunistická strana Československa s více než třetinovou podporou voličů. Dne 26. září 1946 bylo na plenární schůzi oficiálně rozhodnuto o sloučení městských částí Frýdek, Místek, Lískovec, Sviadnov a Staré Město v jedinou obec.²²

¹⁸ Žil v letech 1907-2000, narozen ve Frenštátě pod Radhoštěm, absolvent právnické fakulty Karlovy univerzity, známý fotograf. Přejato z: ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 372.

¹⁹ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 373.

²⁰ Tamtéž, s. 373-374.

²¹ Tamtéž, s. 375.

²² Tamtéž, s. 375-378.

Povolební atmosféra města byla v rámci dvouletky téhož roku naplněna nadějami a vizemi na obnovu obce po světové válce (stavba kulturních institucí a bytových jednotek, zkrášlení města zelení a podobně), a dále mělo dojít k podpoře hospodářství a průmyslu. Vizionářské představy však nebyly o dva roky později naplněny, a to především z důvodu malé úrody, nedostačujícím zásobám stavebního materiálu a nepřítomnosti kvalifikovaných stavebních pracovníků. Oproti těmto nedostatkům lze zmínit úspěchy, které spočívaly v opravě silnic, probíhala oprava městské kanalizace či pouličního osvětlení a došlo k zavedení městské autobusové dopravy.²³

2.3 Únor 1948

Dle městské kroniky, která zevrubně popisuje únorové události, se jeví jako patrné, že podpora komunistické strany neustále rostla a stala se součástí každodenního života, a to jak v denním tisku, tak v rozhovorech místních.²⁴ V reakci na 25. únor, kdy se k moci dostala strana komunistická, došlo k nahrazení nepřátel strany za příznivce KSČ. Výsledkem bylo složení nového národního výboru²⁵, v němž komunisté měli většinové zastoupení. Cílem strany bylo eliminovat konkurenci a získat podporu místního obyvatelstva.²⁶

Parlamentní volby, které se konaly téhož roku, postrádaly demokratický charakter. Mezi kandidáty byli převážně zástupci KSČ; voliči tak měli dvě možnosti, a to buď svým hlasem podpořit ideu socialismu nebo vhodit prázdný lístek a vystavit se tak teroru strany.²⁷

2.4 Padesátá a šedesátá léta

Období padesátých let je spojováno s tragickými politickými procesy, které se nevyhnuly ani Frýdku-Místku, například Janu Buchalovi, který veřejně nesouhlasil s režimem, proto se pokusil praktiky vládnoucí strany sabotovat. Jeho činnost započala již po válce, kdy zastával hodnoty demokracie a vystupoval proti totalitní politice. Buchala se po únorovém vítězství KSČ pokusil emigrovat, ale to se mu nepodařilo. Namísto toho bývalý policista začal detailně

²³ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 378-381.

²⁴ SOKAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 1. díl*, s. 112.

²⁵ KSČ 16 mandátů, ČSSD 7, Revoluční odborové hnutí 11, Jednotný svaz českých zemědělců 4, Svaz osvobozených politických vězňů 2, Svaz československé mládeže 1 a Družstevní rada 1. Přejato z: ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 383.

²⁶ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 382-383.

²⁷ Tamtéž, s. 383-384.

plánovat státní převrat. Jeho počínání bylo odhaleno agenty státní bezpečnosti a následně byl za tuto velezradu odsouzen k trestu smrti.²⁸

Dalším termínem, který je s padesátými léty spojován je tzv. pětiletka neboli pětiletý ekonomický plán, jehož koncept představil Sovětský svaz. Cílem pětiletky bylo detailně naplánovat státní hospodářství a zlepšit tak životní úroveň země. Ve Frýdku-Místku se první pětiletý plán objevil na přelomu roku 1948/1949 a k jeho úspěšnému naplnění došlo roku 1953.²⁹

Světlou stránkou padesátých let představoval rozkvět nejrůznějších podniků a služeb ve městě. V této době se Frýdek-Místek rozrostl o kavárny, restaurace, čistírny, zámečnictví, sklenářství, pohřební ústavy a spoustu dalších pracovišť, která znamenala pracovní příležitost pro občany zdejší i z blízkého okolí.³⁰

V šedesátých letech postihla republiku změna státní správy, což pro Frýdek-Místek znamenalo, že i nadále zůstal okresním městem, avšak bude zvětšen o obec Panské Nové Dvory. Město se tak opět rozrostlo.³¹

V červnu 1960 obyvatelé Frýdku-Místku volili zástupce do národních výborů. Voleb se zúčastnilo na 99,12 % občanů. Podobnou volební účast (99,33 %) zaznamenaly volby o čtyři roky později. Téhož roku došlo ke schválení nového znaku města, který symbolizoval frýdeckou a místeckou část, nerostné bohatství města a pochopitelně i afilaci města ke komunismu vyobrazenou rudým pruhem s hvězdou.³²

2.5 Rok 1968

Během roku 1968 došlo v Československu k pozvolnému politickému uvolňování, což se projevilo i ve Frýdku-Místku, kde občané začali na veřejných schůzích funkcionářů vyjadřovat nesouhlas s praktikami a hodnotami komunismu. Občané města požadovali obměnu funkcionářů v národním výboru, vznik nových politických stran a místní si bustami na veřejných místech připomínali prvního prezidenta Československé republiky, Tomáše Garriguea Masaryka. Měšťané taktéž začali spekulovat, zda by občané neměli mít právo

²⁸ Pamětní místa na komunistický režim. *Frýdek-Místek. Pamětní deska obětem komunistického násilí*. Online, cit. 27. 10. 2020, dostupné na: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/frydek-mistek-pametni-deska-obetem-komunistickeho-nasili/>

²⁹ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 391.

³⁰ Tamtéž, s. 393-394.

³¹ ADAMEC, Tomáš. *Frýdek-Místek 750: Výběrové kalendárium*, s. 49.

³² ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 397-398.

na navrácení majetku a zda by osoby, které byly neprávem pronásledovány ať už kvůli politickým či náboženským důvodům neměly být rehabilitovány. V této souvislosti 2. května vznikla frýdecko-místecká rehabilitační komise. Občané opětovně začali vstupovat do strany, tentokrát s přesvědčením, že obměna funkcionářů a politické uvolňování povedou k lepším životu ve městě.³³

Poklidná atmosféra města byla narušena v noci z 21. na 22. srpna, kdy do Frýdku-Místku vtrhla ze směru od Těšína sovětská armáda s tanky. Vojáci obsadili významné městské budovy jako banku, poštu, nádraží či Okresní oddělení veřejné bezpečnosti, nicméně nikdo z občanů neznal důvod této akce. Vysvětlení bylo podáno 22. srpna rozhlasem, a informovalo o tom, že vojska Varšavské smlouvy mají za úkol zastavit probíhající kontrarevoluci. Jako důkaz nesouhlasu se občané rozhodli v pravé poledne držet dvouminutovou stávkou, městem se šířily plakáty s nápisy podporující socialismus s lidskou tváří a docházelo k manipulaci s dopravními značkami, aby lidé sovětskou armádu zmátli.

Téhož dne, 22. 8. se sešli zastupitelé městského národního výboru a projednali nastalou situaci, strategii pro udržení pořádku ve městě a zásobování. Pořádek města nebyl narušen, lidé toho dne odešli do zaměstnání jako obvykle, jedinou zaznamenanou abnormalitou bylo nadměrné nakupování, kdy poptávka převýšila nabídku. V následujících dnech město apeluje na dodržování pořádku ve městě a snaží se zamezit vandalismu, který vyjadřoval nesouhlas proti okupaci. Život ve Frýdku-Místku se po týdnu začal navracet do běžného chodu jako před vpádem vojsk, opětovně začal vycházet denní tisk, nicméně to i přesto znamenalo pozvolný přechod k normalizaci.³⁴

2.6 Normalizace a osmdesátá léta ve Frýdku-Místku

Prvotní náznaky procesu tzv. normalizace lze zaregistrovat v denním tisku, kde dříve kurážné články nahradily prokomunistické, v nichž byli občané vyzýváni k podpoře a respektu KSČ. Během roku 1969 se v republice odehrály události, během nichž bylo i nadále možné pozorovat nesouhlas s režimem, například upálení Jana Palacha či symbolická hokejová výhra nad Sovětským svazem, avšak ani to nepomohlo zvrátit již probíhající utužení režimu. Opět docházelo k obměně funkcionářů, lidé s prohřešky pravicového smýšlení měnili svá zaměstnání či byli degradováni ze svých pozic, a navíc probíhaly časté prověrky občanů.³⁵

³³ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 417-418.

³⁴ SOKAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 2. díl*, s. 74-75.

³⁵ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 420-421.

V listopadových volbách v roce 1971 občané volili do zastupitelských orgánů všech stupňů. Kandidátka byla sestavena na základě strategie, že nadpoloviční většinu, tedy 51 % až 60 %, budou tvořit zástupci KSČ, zbylá procenta si rozdělily strany lidová (3,26 %), socialistická (2,1 %) a nestraníci. To ovšem nestačilo, muselo zde být zahrnuto 58 % dělníků, 13,5 % zemědělců a mimo jiné se měli na kandidátkách objevit mladí lidé (17 %) a ženy (24,5 %). Účast u voleb dosáhla skoro 100 % (přesně 99,62 %) a průběh hlasování byl doprovázen kulturním zážitkem ve formě hudebního doprovodu a pionýry rozdávány květinami pro ženy. Městský národní výbor byl zastoupen z celkového počtu 15 osob 10 příslušníky KSČ, 4 nestraníky a jedním zástupcem strany socialistické. Občané mimo jiné volili do Sněmovny národů, Sněmovny lidu, Krajského národního výboru, České národní rady, Okresního národního výboru a již zmiňovaného Městského národního výboru.³⁶

Období sedmdesátých let je ve Frýdku-Místku spojováno s výstavbou sídlišť s bytovými jednotkami a neuskutečněnými vizemi o realizaci řady projektů jako vybudování obchodního centra, divadla, lázní, přestavba nádraží a mnoho dalších.³⁷

Kulturní život ve městě rozkvétal. Občané měli možnost účastnit se několika souborů jako například pěveckého, divadelního, tanečního, filmařského. Oblíbený byl i sport, město mělo dvě tělovýchovné jednoty – Slezan a Válčovny plechu, které svým členům nabízely širokou škálu sportů. Velký zájem o sportovní aktivity vedl město ke zlepšení a rozšíření místních sportovišť a také k podpoře aktivního života občanů.³⁸

V roce 1985 si město připomnělo čtyřicetileté výročí osvobození republiky sovětskou armádou od německé okupace. První slavnosti na tuto počest se odehrály v městském kině. Další připomenutí konce druhé světové války proběhlo formou manifestace, na kterou dorazili vojáci Sovětské armády, kteří se před čtyřiceti lety na osvobození podíleli. Pořadatelé akce se na základě výběru programu pokusili přítomné obecenstvo motivovat v boji za mír, aby se již doby válečné neopakovaly.³⁹ V květnu následujícího roku proběhly volby do zastupitelských orgánů. Volební program Národní fronty byl mířen na modernizaci města a podporu pracujícího obyvatelstva.⁴⁰ Následující rok si obyvatelé Frýdku-Místku připomněli sedmdesátileté výročí od vzniku Československé republiky a zároveň čtyřicetileté výročí od Velké říjnové socialistické revoluce, což bylo doprovázeno mnoha kulturními akcemi. Na konci osmdesátých

³⁶ SOkAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 2. díl*, s. 142-144.

³⁷ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 422-424.

³⁸ Tamtéž, s. 428-432.

³⁹ SOkAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 6. díl*, s. 2-3.

⁴⁰ Tamtéž, s. 21-23.

let se v zápisech městské kroniky objevují nesouhlasné názory se stávající politikou. Příkladem mohou být ostré názory na stranu, které upozorňovaly na nedodržování slibů a závazků. Nespokojenost občanů se taktéž projevila na nižší účasti na veřejných zasedáních a akcích pořádaných stranou.⁴¹

⁴¹ SOkAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 6. díl*, s. 112.

3 Pád komunistického režimu

Rok 1989 patří mezi důležité mezníky naší historie. Je tomu tak bezpochyby proto, že události, které se v tomto období odehrály, vyústily k přechodu od jednačtyřicetiletého diktátu Sovětského svazu k demokracii. Tato kapitola představuje klíčové události ve světě, které vyústily k pádu komunistického režimu u nás a u našich sousedů. Dále tato pasáž pojednává o sametové revoluci, a to jak z pohledu Prahy, středu dění, tak z pohledu Frýdku-Místku a jeho reakce na pozvolné uvolňování režimu.

3.1 Události, jež zapříčinily pád komunistického režimu

Období osmdesátých let 20. století bylo charakteristické postupným uvolňováním jednotlivých komunistických režimů ve státech východní a střední Evropy. Tento vývoj byl reflektován v tzv. politice glasnosti neboli „otevřenosti“ ve smyslu liberalizace činnosti nejvyšších státních úřadů, což v konečném důsledku předznamenalo i uvolňování v různých společenských sférách v souvislosti se zaručením respektování některých občanských svobod, jako např. rušení cenzury a volného šíření informací. Každá zásadnější změna je odrazem série příčin, které jí předcházejí. Není tomu jinak ani v tomto případě. V roce 1980 nejprve ovlivnilo světovou politiku zvolení Ronalda Reagana do úřadu amerického prezidenta. Ten dal krátce po volbách najevo, že je připraven jakýmkoliv prostředky nadobro skoncovat s „říší zla“ na Východě. Během svého prvního volebního období soustředil veškerou energii do vystupňování závodu ve zbrojení, které mělo nadobro skoncovat se Sovětským svazem, a ukončit tak dlouhotrvající studenou válku. Svou útočnou rétoriku, postavenou na hesle „dosažení míru silou“ však nestavěl na otevřeném válečném konfliktu, nýbrž na ekonomickém tlaku, jenž SSSR a východní blok jednoduše zruinuje.⁴²

Roku 1985 se novým generálním tajemníkem ÚV KSSS stává Michail Gorbačov, který ve funkci nahradil Konstantina Černěnka. Sám už nějakou dobu předtím avizoval, že je zastáncem implementace změn nejen v ekonomice státu, ale také v zahraniční politice, která by byla vedena v duchu liberalizace. Krátce po svém zvolení oficiálně vyhlásil řadu ekonomických reforem, s názvem „perestrojka“, a již výše zmíněnou „glasnost“. Všechny tyto změny vedly k postupnému uvolnění napětí mezi oběma mocnostmi a zahájení vzájemných rozhovorů na politickém poli, které v konečném důsledku přiměly roku 1988 Sovětský svaz

⁴² SEBESTYEN, Victor. *1989 – Pád východního bloku*, s. 102–107.

k zavedení doktríny, jež zaručovala státům východního bloku řešení jejich vnitropolitických záležitostí bez účasti SSSR.⁴³

3.2 Rok 1989 v hlavním městě

Již začátkem roku, 15. 1. 1989, proběhl na Václavském náměstí pietní akt, jehož cílem bylo připomenutí si dvacetiletého výročí od sebeupálení studenta Jana Palacha, který chtěl svým jednáním vyjádřit nesouhlas se sovětskou okupací (1968) a s pasivní reakcí společnosti na tuto skutečnost. Na základě jednání Sboru národní bezpečnosti (SNB), který se snažil účastníkům akce zabránit v účasti, přešel vzpomínkový akt v demonstraci, jež byla následně násilně rozehnána. Společnost s touto policejní brutalitou nesouhlasila, proto se na stranu účastníků postavili kolemdoucí a odpůrci režimu ze zahraničí. Nesouhlas se zásahem SNB vedl k řadě dalších protestů, které lze souhrnně označit jako Palachův týden.⁴⁴

Lednové události se rovněž pojí s osobou Václava Havla. Tato persona svou politikou inspirovala mnohé osoby, ať už z Československa či ze zahraničí, které vystupovaly proti Havlovu zatčení a jeho jméno vyzdvihovaly během Palachova týdne v hesle „Ať žije Václav Havel.“⁴⁵

Osobnost Václav Havel vstoupila do povědomí společnosti také díky petici Několik vět. Tento dokument vydaný v červnu 1989 vyvolal ve společnosti rozruch, jelikož se pod obsah podepsaly mimo již známé disidenty i významné československé osobnosti, například Hana Zagorová, Jiří Suchý či Bolek Polívka a další. Náplní a požadavkem petice bylo sedm bodů, konkrétně se jednalo o propuštění politických vězňů, legalizaci opozičních seskupení, shromažďovací svobodu, svobodu sdělovacích prostředků, svobodu vyznání, efektivní řešení v otázce zlepšování životního prostředí a umožnění vést dialog o událostech, které nastaly po roce 1948. Z důvodu, že petice a její podporovatelé představovali pro režim hrozbu, snažili se komunisté Několik vět zdiskreditovat a získat podporu u socialistických sympatizantů, kteří svým podpisem potvrzovali podporu stávající politice a nesouhlas s obsahem dokumentu.⁴⁶

⁴³ SEBESTYEN, Victor. *1989 – Pád východního bloku*, s. 119-129.

⁴⁴ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 12-13.; SEBESTYEN, Victor. *1989 – Pád východního bloku*, s. 239.

⁴⁵ BLAŽEK, Petr a PAŽOUT, Jaroslav. *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, s. 128.

⁴⁶ Paměť národa. *Zveřejnění petice Několik vět*. Online, cit. 30. 10. 2020, dostupné na: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/zverejneni-petice-nekolik-vet>

Další demonstrace, která se v Praze uskutečnila, následovala 21. srpna, jakožto připomínka jednadvaceti let od vtrhnutí sovětských vojsk na území Československa. Tato událost se netýkala pouze hlavního města, do ulic se vydali i obyvatelé větších měst po celé republice. Byť měl protest podporu i u zahraničních sympatizantů, například z řad Poláků či Maďarů, účast v Praze nebyla velká, a to z důvodu střetu názorů disidentů ohledně organizace demonstrace. Akce byla následně rozehnána složkami národní bezpečnosti.⁴⁷

Na události, které se od začátku roku odehrály, reagovali Michal Horáček a Michael Kocáb, kteří stáli za vznikem iniciativy MOST. Horáček a Kocáb si uvědomovali nepochopení a rozdíly v politice vládnoucí strany a disentu, což vyústilo v jejich snahu poskytnout komunistům a jejich odpůrcům prostor pro diskusi, která by v ideálním případě vedla ke vzájemnému porozumění jednotlivých stanovisek a snížil by se počet nedorozumění v interpretaci politiky těchto konkurentů. Zakladatelé iniciativy s tímto projektem kontaktovali skrze prostředníka Oskara Krejčího premiéra Ladislava Adamce. Tento krok se následně po listopadových událostech ukázal jako výhodný, jelikož umožnil komunistům a disentu přívětivější podmínky pro jednání.⁴⁸

Jednasedmdesáté výročí od vzniku samostatného československého státu si občané připomněli 28. října. Jelikož se strana obávala možných nepokojů, strategicky docházelo k zatýkání osob, o nichž se složky bezpečnosti domnívaly, že by mohly působit problémy. I přes preventivní opatření se na tři tisíce demonstrantů rozhodlo vyjádřit svůj nesouhlas s režimem. SNB se podařilo akci rozehnat a část přítomných zatknout. K situaci na Václavském náměstí se vyjádřilo například Rudé právo v článku *Zneužili 28. října*, v němž autoři odsuzují činy demonstrantů pro jejich antisocialistický charakter a současně organizaci akce přičítají nepřátelům republiky, a to jak tuzemským, tak zahraničním.⁴⁹

3.2.1 Sametová revoluce v Praze

Ačkoliv lze rok 1989 vnímat z hlediska dění jakožto dynamický, oproti dalším zemím východního bloku, v Československu panovala poměrně klidná atmosféra. Hlavní dění tohoto roku zahrnuje období od poloviny listopadu po konec prosince. Tyto události pomalu ale jistě vedly k pádu komunistického režimu u nás.

⁴⁷ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s.76.; BLAŽEK, Petr a PAŽOUT, Jaroslav. *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, s. 128.

⁴⁸ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 84.

⁴⁹ Tamtéž, s.94.; Rudé právo. *Zneužili 28. října*. č. 255. 30. 10. 1989, s. 2.

Vše započalo v pátek 17. listopadu, kdy se na pražském Albertově uskutečnila oficiálně povolená manifestace, kterou si více než patnáct tisíc zúčastněných připomnělo padesát let od úmrtí studenta Jana Opletala, jenž podlehl střelnému zranění způsobeného německými okupanty. Tato pietní akce byla pořádána studenty nezávislého sdružení Stuha, kteří v souvislosti s událostmi za druhé světové války a zároveň s těmi současnými chtěli veřejně vystoupit a obhájit dvě hodnoty, a to pravdu a svobodu.⁵⁰

Účastníci manifestace požadovali, aby došlo k obměně politické sféry, aby byla společnosti garantována svoboda v oblasti akademické, společenské či politické, nebo aby došlo k propuštění politických vězňů a podobně. Akce měla původně skončit kolem šesté hodiny večerní na Vyšehradě u hrobu Karla Hynka Máchy. Průvod však spontánně po již oficiálním ukončení pokračoval do centra města, kde byl dav zastaven složkami bezpečnosti, na základě čehož byl průvod nucen zvolit jinou cestu. Konečnou destinací pro tuto spontánní akci byla Národní třída. Příslušníkům SNB se podařilo uzavřít demonstrující cestu pro únik. Semknutý dav nepoužíval proti SNB násilí, naopak, zpívali písně a skandovali nenásilná hesla. Reakce pořádkové jednotky již nenásilná nebyla, na základě rozkazu velitele zásahu začali příslušníci bezpečnosti postupovat vpřed, čímž vystavili dav možnému udušení či ušlapání. Díky vytvoření úzkých prostorů pro únik se část demonstrantů mohla dostat z útluaku ven, což pro ně ovšem znamenalo vystavení se mlácení obušky a kopání příslušníky SNB. Další přítomní byli následně zatčeni a naloženi do autobusů, které je rozvezli za Prahu. Akce byla těsně po deváté hodině večerní rozehnána.⁵¹

Již následující den, 18. listopadu, se k události vyjádřil tisk, v němž byly činy demonstrujících odsuzovány pro jejich protisocialistické jednání. Rudé právo sice o událostech 17. listopadu informuje, nicméně podává strohý a vágní popis událostí.⁵²

V reakci na násilné rozehnání akce vystoupili mluvčí Charty 77, kteří představili své požadavky pro vývoj politiky v Československu. První požadavek spočíval v obměně politických aktérů a státních činitelů, kteří byli zodpovědní za násilné ukončení manifestace. Další požadavek pojednával o zahájení dialogu mezi stranou a jejími odpůrci o zavedení reform, které by vedly k demokratizaci země.⁵³

⁵⁰ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 43.

⁵¹ Tamtéž, s. 43-44.

⁵² Rudé právo. *Odkaz 17. listopadu*. č. 272. 18. 11. 1989, s. 1.

⁵³ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 44-45.

19. listopadu došlo k setkání iniciativy Most s premiérem Ladislavem Adamcem. Předseda vlády byl vyzván k zahájení dialogu mezi stávající vládou a opozicí. Premiér byl i nadále skeptický, proto si vyslechl požadavky opozice, nicméně oficiálně nic neslíbil.

Hlavní událostí tohoto dne bylo setkání zástupců nejrůznějších iniciativ a osob, jež nesoehlasily s ideologií a praktikami komunismu v pražském Činoherním klubu. Během tohoto shromáždění došlo ke vzniku platformy známé jako Občanské fórum (OF). Havel přítomné seznámil s klíčovými hodnotami fóra, které spočívaly v aktivní komunikaci a řešení problémů spojených se změnou stávajícího režimu směrem k demokracii. Členství bylo umožněno všem, kteří souhlasili a ztotožnili se s ideály OF. Zúčastnění se během setkání shodli na požadavku o odstoupení politických aktérů, jež se dostali k moci po roce 1968 a současně podpořili generální stávkou, která byla naplánována na 27. listopad.⁵⁴

20. listopadu studenti vysokých škol vyjádřili svou nespokojenost skrze stávkou a sdělili svých deset požadavků, například prošetření násilného zásahu SNB proti studentům či legalizaci svobodného tisku.⁵⁵ Zvyšující se nespokojenost společnosti s režimem nutí vládu reagovat na současné dění a požadavky občanů. Mladá fronta informuje čtenáře o úmyslech vlády, která se údajně snaží o společenskou přestavbu, demokratizaci země a zlepšení životních podmínek, k čemuž je potřeba podpora společnosti a oprostění se od nedůvěry vůči režimu.⁵⁶

Atmosféra v Československu nutí stávající vládu jednat, proto dochází 21. listopadu na popud iniciativy Most ke schůzi mezi příslušníky Občanského fóra s předsedou vlády. Premiér Adamec projevil snahu situaci řešit a hledat kompromis výhodný pro obě strany. Téhož dne na Václavském náměstí proběhla demonstrace organizována představiteli Občanského fóra. Během této příležitosti byl přítomným představen Václav Havel jakožto reprezentant kriticky smýšlející společnosti. Akce byla zakončena státní hymnou v podání Marty Kubišové.⁵⁷

Prvních ústupků se Československo dočkalo 22. listopadu, kdy došlo k odvolání Lidových milicí z hlavního města a započalo vyšetřování událostí spojených se 17. listopadem. O den později si opozice získala veřejnou podporu u dělníků, kteří se 23. listopadu zúčastnili další demonstrace a dav protestujících doplnili svými transparenty. Opakující se demonstrace

⁵⁴ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 47-48.; RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 102-103.

⁵⁵ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 49-50.

⁵⁶ Mladá fronta. *Jednání vlád ČSSR, ČSR a SSR: K událostem 17. listopadu*. č. 274. 21. 11. 1989, s. 1-2.

⁵⁷ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 105.

ovlivnily politické aktéry země, konkrétně generálního tajemníka Miloše Jakeše, který společně s ÚV KSČ odstoupil ze své funkce. V této souvislosti se uskutečnily tajné volby, v nichž byl na místo Jakeše zvolen Karel Urbánek.⁵⁸

Ani v posledním listopadovém týdnu demonstrace a snahy o změny v politické sféře neustaly. 25. listopadu se v Praze uskutečnila mše⁵⁹ u příležitosti nedávného svatořečení Anežky České. Během tohoto dne se uskutečnila již pátá manifestace organizovaná Občanským fórem. Akce, která byla poprvé v Československu vysílána televizí živě, se účastnilo bezmála osm set tisíc osob. Ve večerních hodinách vystoupil v televizi premiér Adamec, jenž oznámil, že dojde k propuštění politických vězňů a přislíbil vedení dialogu s Občanským fórem. Ve vysílání se zanedlouho po předsedovi vlády poprvé objevil Václav Havel, jenž vyjádřil cíle a vize Občanského fóra.⁶⁰

Dne 26. listopadu se v pražském Obecním domě sešli zástupci Občanského fóra a Komunistické strany Československa. Cílem mítinku bylo projednání požadavků OF s opozicí týkajících se změn ve společnosti, zejména v politické sféře. Výsledkem jednání byl příslib zástupců KSČ ke spolupráci s opozicí. Téhož dne se na Letenské pláni uskutečnila v pořadí již šestá manifestace pořádaná OF, které se zúčastnilo více než pět set tisíc osob. Havlův projev o vidině lepší budoucnosti mohl sledovat celý národ prostřednictvím živého televizního přenosu. Po Havlovi vystoupil premiér Adamec, jehož obavy týkající se možných negativních důsledků generální stávky a nutnosti projednání požadavků Občanského fóra s ÚV KSČ vyvolaly nesouhlasné skandování přítomných. Předsedu vlády následně podpořil Alexandr Dubček, který uvedl, že se může Československo vrátit k tzv. socialismu s lidskou tváří. Na programu akce bylo též podání aktualizace v otázce propouštění politických vězňů, vystoupení a žádost o odpuštění příslušníků SNB, jichž se týkaly události 17. listopadu a v závěru akce se pražskými ulicemi rozléhala státní hymna, kterou zazpívala Marta Kubišová v doprovodu souboru C. K. Vocal.⁶¹ Organizace a program manifestace vyvolal negativní zpětnou vazbu u velkého počtu obyvatelstva, zejména studentů. Mezi hlavní výtky patřilo vystoupení zástupců SNB či nevhodné moderování akce, jež mohlo působit provokativně. I přes rozdílnost názorů nedošlo k ohrožení jednoty Občanského fóra.⁶²

⁵⁸ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 106.; SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 58-73.

⁵⁹ Mši celebroidal kardinál František Tomášek. Přejato z: SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 74.

⁶⁰ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 74-78.

⁶¹ Tamtéž, s. 79-81.

⁶² RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 109.; SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 83.

27. listopadu v poledne v Československu vypukla dvouhodinová generální stávka. Průběh stávek se dle možností, podmínek a zájmu lišil. Zatímco někteří pracovníci omezili provoz, jiní symbolicky vyvěšovali trikolóru či vlajky a podobně. Do stávek se údajně z vlastního rozhodnutí nezapojila jedna pětina obyvatelstva a přibližně jedné desetiny nebyla účast umožněna. Úspěch akce byl vyzdvižen během sedmé a zároveň poslední listopadové manifestace, která se konala téhož dne na Václavském náměstí.⁶³

29. listopadu se uskutečnilo jednání obou sněmoven Federálního shromáždění. Během tohoto mítinku došlo ke stanovení komise, jejímž úkolem bylo dohlédnout na důkladné prošetření násilného zásahu ze dne 17. listopadu a úpravě Ústavy, z níž bylo vypuštěna vedoucí úloha KSČ ve státě a povinnost vychovávat a vzdělávat žáky v hodnotách marxismu-leninismu. Výsledkem jednání byla mimo jiné i rezignace Aloise Indry, předsedy FS, jenž stál za pozváním vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968.⁶⁴ Následujícího dne vláda rozhodla o odstranění zátaras na hranicích Československa s Rakouskem, čímž došlo ke konci železné opony.⁶⁵

V reakci na požadavky Občanského fóra, došlo k obměně vlády, kterou předseda vlády Adamec sestavil následovně: 16 mandátů za KSČ, 1 za Československou stranu socialistickou, 1 za Československou stranu lidovou a tři nestraníci. Adamec se zavázal ke společenské přestavbě a k brzkému zavedení demokratických voleb. I přes značné ústupky se předseda vlády shledal s nespokojeností jak u opozice, tak u obyvatelstva, což dokázaly veřejné protesty a podepisování petičních archů požadující okamžitou demisi nově zvolených.⁶⁶ V reakci na neadekvátně zvolenou vládu vznikla komise, jejímž úkolem bylo připravit návrh pro novou, v níž by KSČ nebylo ve většině.⁶⁷ Na stále se vyvíjející situaci spojenou s novou vládou, reagoval premiér Adamec, který ve svém projevu uvedl, že být se změnám nebrání, není schopen vykonávat svou funkci pod tlakem vyhrocené situace, kdy se požadavky mění ze dne na den. Adamec následujícího dne, 7. 12., odstoupil ze své funkce a na své místo navrhnul Mariána Čalfu.⁶⁸

⁶³ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 110.; SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 84-85.

⁶⁴ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 110; SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 92.

⁶⁵ Rudé právo. *Poslanci schválili změny v ústavě. č. 282. 30. 11. 1989*, s. 1-2.; SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 96.

⁶⁶ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 106-107.

⁶⁷ Tamtéž, s. 114.

⁶⁸ Tamtéž, s. 129-131.

O den později byl splněn jeden z požadavků Občanského fóra, a to propuštění politických vězňů v důsledku udělení amnestie prezidentem Gustavem Husákem.⁶⁹ Následně, 10. 12., Husák jmenoval novou vládu v čele s Mariánem Čalfou a téhož dne z pozice hlavy státu abdikoval.⁷⁰

Po odstoupení Husáka z postu prezidenta vyvstala ve společnosti otázka, kdo bude dosazen na jeho místo. Mezi navrhovanými kandidáty se objevila jména jako Václav Havel, Ladislav Adamec, Alexandr Dubček či Čestmír Císař. Další otázka, která podléhala řešení byl způsob volby prezidenta. Zatímco představitelé KSČ navrhovali přímou volbu prezidenta, Občanské fórum s touto formou nesouhlasilo, jelikož by tento způsob vyžadoval vytvoření kampaně, což by bylo časově náročné, proto se dle nich jevílo jako efektivnější řešení, aby byla hlava státu zvolena poslanci Federálního shromáždění. Tato varianta zvítězila. Federální shromáždění dne 29. 12. zvolilo prezidentem Československa Václava Havla, čímž došlo k završení sametové revoluce.⁷¹

3.3 Frýdek-Místek v roce 1989

V prosinci 1988 proběhla ve městě schůze okresního výboru Komunistické strany Československa, na niž bylo oznámeno, že do nového roku 1989 město vstoupí se splněnými cíli, zejména v oblasti výstavby bytových prostor. První lednové vydání místních novin s názvem *Ozvěny* čtenáře vybízí, aby s podobným odhodláním a nasazením pracovali pro socialistickou společnost i nadále.⁷²

Zatímco byl měsíc leden v pražském podání poněkud dynamický, Frýdek-Místek se o demonstracích dozvídá opožděně. Občany o událostech v hlavním městě zpravily místní noviny *Ozvěny*, v nichž byl 20. ledna publikován článek s názvem *Odsouzení protisocialistických akcí*. Již ze samotného titulku je patrné, že je obsahem kritika jednání demonstrantů, které je zde popsáno jako nevhodné už jen z důvodu, že se jedná o provokační protistátní akci, která navíc probíhá v roce, kdy si Československo připomíná čtyřicet let od vzniku socialistického zemědělství. Účelem a obsahem tohoto článku je výzva společnosti, zejména mladší generaci, aby si uvědomila hodnoty a výhody, které socialismus nabízí. Text

⁶⁹ SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 140.

⁷⁰ Tamtéž, s. 153-154.

⁷¹ RADOVANOVIČ, Dušan. *Znovu 89: Týden po týdnu, den po dni*, s. 118-119.; SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad–prosinec*, s. 157-158.

⁷² *Ozvěny. Zpráva ze zasedání předsednictva OV KSČ*. č. 1. 6. 1. 1989, s. 1-3.

dále čtenáře nabádá k tomu, aby pražské demonstrace sloužily jako motivace k znovuobjevení smyslu socialismu.⁷³

K lednovým nepokojům v hlavním městě se v únorovém vydání novin v rubrice Hlasy našich pracujících vyjádřili dva místní obyvatelé (Ivana Dugová a Kamil Kyzlink), kteří akce odsoudili a vyzvali obyvatelstvo Frýdku-Místku k prozření, že socialismus je na straně lidu.⁷⁴

Další odsouzení Palachova týdne místní tisk okomentoval následovně: „*Pracující, občané i mládež, všichni rozumně uvažující lidé rozhodně odsuzují vystoupení protisocialistických sil, které se snaží narušit klidný chod našeho národního hospodářství a vnášet nepokoj ve společnosti.*“⁷⁵ Tento výrok doplňují argumenty jednoho ze zaměstnanců podniku Válcovny plechu, obracející se na události spojené s druhou světovou válkou, která naší vlasti ublížila po mnoha stránkách, a až díky socialismu se v Československu situace zlepšila, a to jak po stránce ekonomické, hospodářské, tak sociální. Dále reaguje na sebeupálení studenta Palacha, které označuje za nesmyslné a bezdůvodné a požaduje, aby pořadatelé demonstrace byli potrestáni.⁷⁶

I přes pražské protesty atmosféra ve Frýdku-Místku během měsíce února nenaznačovala, že by došlo k nalomení režimu. Právě naopak, tisk šířil především pozitivní zprávy, a to jak na obecné rovině, kdy jsou vyzdvihovány pokroky a síla socialismu, tak i na konkrétních příkladem mířených na region, kdy jsou zmiňovány rekordní výkony v místních podnicích.⁷⁷

Jednou z hlavních událostí, která se v únorovém měsíci ve Frýdku-Místku odehrála, bylo připomenutí si jednačtyřicet let od Vítězného února a vzniku Lidových milicí.⁷⁸ Dle zdroje měla akce úspěch a posílila v přítomných hodnoty socialismu, jelikož si přítomní mohli poslechnout slavnostní projev předsedy okresní odborové rady, Karla Polacha, který opětovně obhajoval přínosy socialismu ve všech oblastech života.⁷⁹

Během měsíce července se ve frýdecko-místeckém tisku objevily zprávy o pamfletu Několik vět. V článku Nepřátelské výzvy odmítáme se Ladislav Ručka, vedoucí tajemník okresního výboru KSČ, ke zmíněnému dokumentu vyjádřil. Ručka v rozhovoru sdělil, že tuto petici odsuzuje a nepřijímá, jelikož za vznikem stojí nepřátelé socialismu, jejichž požadavky jsou

⁷³ Ozvěny. *Odsouzení protisocialistických akcí*. č. 3. 20. 1. 1989, s. 1-2.

⁷⁴ Ozvěny. *Hlasy našich pracujících*. č. 6. 10. 2. 1989, s. 1-2.

⁷⁵ Ozvěny. *Slova odsouzení protisocialistických vystoupení v Praze*. č. 7. 17. 2. 1989, s. 1.

⁷⁶ Ozvěny. *Slova odsouzení protisocialistických vystoupení v Praze*. č. 7. 17. 2. 1989, s. 1-2.

⁷⁷ Ozvěny. *Měsíc leden s rekordními výkony*. č. 6. 10. 2. 1989, s. 1.

⁷⁸ Ozvěny. *Oslavy 41. výročí Vítězného února a vzniku Lidových milicí*. č. 7. 17. 2. 1989, s. 1.

⁷⁹ Ozvěny. *Věrnost cestě nastoupené Únorem*. č. 9. 3. 3. 1989, s. 1.

neadekvátní. Tajemník v první řadě nesouhlasí s propuštěním politických vězňů, kteří se dopustili činů, za které jsou právoplatně potrestáni. Na otázku legalizace opozičních seskupení a shromažďovací svobodu reaguje, že zde máme pět volebních stran a kolem třiceti společenských organizací, což dává člověku mnoho množností na aktivní participaci ve státě. Požadavek spojený s náboženskou svobodou Ručka komentuje tak, že svobodu vyznání zaručuje Ústava ČSSR, proto odmítá připustit, že by tato svoboda byla nějakým způsobem potlačována. Otázku svobody sdělovacích prostředků opětovně shledává za nepřiměřenou, jelikož média musí prezentovat informace odpovědně a s politickým citem, aby mohly efektivně řešit aktuální problémy. Tvrzení petice, že by společnost od roku 1948 upadala, tajemník neguje a naopak podotýká, že se život ve všech aspektech jen zlepšil.⁸⁰

Po vydání petice Několik vět se k jejímu veřejnému odmítnutí přidalo několik místních obyvatel a zaměstnanců městských podniků. V jejich výpovědích se objevily nejrůznější komentáře a důvody pro neakceptování dokumentu. Jedním z příkladů může být tvrzení, že přijetí pravd Charty 77 je jen snaha zkrachovalých existencí a umělců o zviditelnění se a nabytí na popularitě mezi disidenty a západními podporovateli.⁸¹

Během srpnového měsíce místní tisk na probíhající pražské demonstrace nereagoval. Na druhou stranu aktuálním tématem bylo i nadále veřejné odmítání pamfletu Několik vět.⁸²

Během měsíce září proběhlo zasedání krajské komise regionálních dějin. Cílem tohoto shromáždění bylo zhodnotit výsledky ve vzdělávání regionálních dějin pomocí revolučních komunistických tradic a ideologie. Bohuslav Kafka, předseda komise regionálních dějin, přináší tipy nejen pro pedagogy, ale pro celou veřejnost, jak se v této oblasti (sebe)vzdělávat. Příkladem mohou být exkurze do frýdecko-místeckého archivu, místních podniků nebo výlety na významná místa v kraji. Kafka zdůrazňuje důležitost tzv. orální historie, kterou lze ve školách aplikovat díky besedám s pamětníky.⁸³

Záříjové zasedání OV KSČ projednávalo situaci v okrese. Ekonomická sféra byla hodnocena kladně, jelikož byly splněny všechny předsevzaté cíle. Pozitivně byla hodnocena i politická situace ve městě a okolí, kde výbor neshledal žádné aspekty, které by mohly narušit chod a pořádek ve městě.⁸⁴

⁸⁰ Ozvěny. *Nepřátelské výzvy odmítáme*. č. 27. 7. 7. 1989, s. 1-2.

⁸¹ Ozvěny. *Provokace nestřípíme*. č. 29. 21. 7. 1989, s. 1-2.

⁸² Ozvěny. *Rozhodně NE naši mládeže*. č. 35. 1. 9. 1989, s. 1-3.

⁸³ Ozvěny. *Před jednáním krajské komise regionálních dějin KSČ*. č. 38. 22. 9. 1989, s. 3.

⁸⁴ Ozvěny. *Zpráva ze zasedání předsednictva okresního výboru KSČ*. č. 39. 29. 9. 1989, s. 1-2.

Pozvolné politické uvolňování v Československu se pomalu začíná projevovat i ve Frýdku-Místku. Strana již nemá takovou základnu příznivců a městem se začínají šířit antisocialistické myšlenky. V reakci na tyto projevy nesouhlasu vydává OV KSČ veřejnou podporu volebnímu programu KSČ, v níž slibují, že i nadále budou ctít hodnoty socialismu a jeho historii a také že společně budou bojovat proti rozvracečům prosperující socialistické vlasti.⁸⁵

Díky médiím se zprávy o demonstracích rozšiřují po celém Československu, což umožňuje i Frýdku-Místku získat informace o politické situaci. Noviny Nová svoboda reagují zejména na nepravdivost informací, které se o studentské demonstraci šíří, a to konkrétně o fiktivním úmrtí studenta Martina Šmída. Nová svoboda prezentuje pohledy členů KSČ, kteří akci odsuzují pro její výtržnický a klamavý charakter.⁸⁶

Demonstrace se však netýkají pouze hlavního města Prahy. V Ostravě, nedaleko Frýdku-Místku, proběhla první demonstrace na náměstí Lidových milicí. Akce se účastnili zejména vysokoškolští studenti, mezi které patřili i frýdecko-místečtí rodáci a středoškolští studenti. Cíl akce tkvěl ve vyjádření podpory pražským demonstrantům a současně přítomní požadovali prošetření událostí v Praze, kdy proti studentům bylo použito násilí.⁸⁷

První zpráva o listopadových událostech v Praze, kterou vydal místní týdeník Ozvěny 1. prosince čili týden od začátku sametové revoluce, podávala informaci o tom, že se frýdecko-místečtí členové okresního výboru KSČ museli mimořádně sejít 25. listopadu., aby projednali vzniklou politickou situaci v Československu. Účastníci odsoudili napětí a nejistotu, kterou do společnosti přinesly antisocialistické názory. Další skutečností, s níž se Okresní výbor KSČ Frýdek-Místek neztotožňoval, bylo vyzvání ke stávce, o které doufali, že neproběhne a zaměstnanci a studenti budou plnit své povinnosti ze zaměstnání a z lavic. Výbor současně vyzývá společnost ke spolupráci a semknutí se vůči nepřátelům socialismu.⁸⁸

29. listopadu. se z důvodu stávající politické situace před budovou OV KSČ ve Frýdku-Místku sešli členové a zastánci komunistické strany ve Frýdku-Místku, jejichž cílem bylo projednat vnitropolitickou situaci formou dialogu. Své názory a hlediska měli možnost vyjádřit i členové Občanského fóra (Pavel Vyvial, mluvčí OF za Frýdek-Místek) či široká veřejnost, včetně nespokojených studentů. Po vystoupení Vyviala, který shrnul požadavky Občanského

⁸⁵ SOkAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 6. díl*, s. 162.

⁸⁶ Tamtéž, s. 163.

⁸⁷ Tamtéž, s. 163.

⁸⁸ Ozvěny. *Aktivizace všech komunistů – přechod do účinné protiofenzívy*. č. 48. 1. 12. 1989, s. 1.

fóra, opustili příznivci OF setkání, čímž neverbálně odmítli vést dialog, o který zpočátku usilovali. Tato reakce rozbouřila přítomné sympatizanty s KSČ.⁸⁹

I přes to, že OV KSČ Frýdek-Místek doufal, že stávky v okrese neproběhnou, skutečnost byla jiná. Ke stávkám se přidaly jak podniky a závody průmyslové, tak zemědělské, příkladem mohou být Agrostav, některé JZD, Válcovny plechu, Biocel Paskov, Slezan Frýdek-Místek a další. Průběhy stávek se lišily, například Důl Staříč práci nepřerušil, ale na důkaz podpory pracovníci vyvěsili trikolóru, ve Válcovnách plechu se někteří ze zaměstnanců během pracovní doby vydali k pomníku obětem druhé světové války, Slezan Frýdek-Místek vyvěsila vlajku, a zatímco část závodu nepřerušila práci, jiný závod se vydal na náměstí, kde probíhalo manifestační shromáždění. Frýdecko-místecké manifestace se mimo pracující účastníci taktéž studenti některých středních škol, učilišť a vysokých škol. Stávky byly doprovázeny mimo vyvěšování vlajek a trikolór také zvukovými efekty ve formě sirén, klaksonů a podobně. I přes velkou účast na stávkách ve městě Frýdek-Místek, plynulost výroby nebyla narušena.⁹⁰

Občanské fórum ve Frýdku-Místku mělo již ve středu 6. prosince podporu 7440 občanů. Cílem OF byla v prvé řadě obměna ve složení ONV a změna ve vedení odborů. Dále mělo OF začít budovat politiku založenou na demokratických hodnotách, což souviselo s posílením informovanosti obyvatel o politickém životě.⁹¹ Změny Občanského fóra motivovaly obyvatele k angažování se v politice. Důkazem může být vznik občanské iniciativy s názvem Zelený kruh, který se zabývá životním prostředím a svým působením chce rozvíjet moderní společnost a demokracii.⁹²

Dalším příkladem pozvolného přechodu k demokracii lze pozorovat ve veřejné nespokojenosti se složením federální vlády, což dalo záminku Občanskému fóru k uskutečnění demonstrace. Cílem této akce bylo poukázat na nevhodné složení vlády, která dle OF nebyla dostatečně zastoupena nestraníky a odborníky, s čímž souhlasili i mnozí z obyvatel Frýdku-Místku a okolí. Dalším námětem místní demonstrace byl požadavek na svobodné demokratické volby. Výsledkem shromáždění bylo taktéž navrácení soch T. G. Masaryka na své původní místo.⁹³

⁸⁹ Ozvěny. *Podpora procesu přestavby a demokratizace společnosti*. č. 48. 1. 12. 1989, s. 1-2.

⁹⁰ Ozvěny. *O průběhu generální stávky v našem okrese*. č. 48. 1. 12. 1989, s. 1-2.

⁹¹ Ozvěny. *Podpora občanskému fóru*. č. 49. 8. 12. 1989, s. 1-2.

⁹² Ozvěny. *Zelený kruh*. č. 49. 8. 12. 1989, s. 1.

⁹³ Ozvěny. *Nespokojenost se složením vlády*. č. 49. 8. 12. 1989, s. 2.

Gradující nátlak opozice na KSČ ovlivnil i dění na frýdecko-místecku. 12. prosince bylo svoláno mimořádné zasedání MěstNV, na němž političtí aktéři reagovali na pozvolně se měnící politickou situaci. Cílem jednání bylo vyřešit rekonstrukci výboru, které spočívalo v obměně rady, do níž budou zástupci voleni v tajných volbách. Na post starosty města byl zvolen Pavel Kalenda a došlo k rekonstrukci rady. Shromáždění se taktéž zavázalo ke spolupráci s opozicí a po skončení schůze byl do Prahy poslán telegram, v němž nově zvolená rada podpořila formu přímé volby prezidenta.⁹⁴

Pro dění ve Frýdku-Místku do konce roku je charakteristický pozvolný přechod od komunistického režimu k demokracii. To lze sledovat například ve školství, kdy okresní národní výbor nabídl všem pedagogickým pracovníkům, jejichž kariéra učitele byla předčasně ukončena po roce 1968, aby se navrátili do oboru školství.⁹⁵ Dle slov Pavla Vyvíala, učitele, jenž se v roce 1990 stane starostou města, byla atmosféra města naplněná nadějí a vizí na lepší budoucnost.⁹⁶ Vstupem do nového roku 1990 mohli občané Frýdku-Místku uzavřít jednatýřicetiletou vládu jedné strany a přivítat nadcházející změny, které s sebou přinesla sametová revoluce a zvolení Václava Havla za prezidenta. Podporu nově zvolené hlavě státu Frýdek-Místek vyjádřil svou přítomností na místeckém náměstí Svobody 3. ledna 1990, kdy město sám Havel navštívil.⁹⁷

⁹⁴ SOkAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 6. díl*, s. 170-171.

⁹⁵ Ozvěny. *Výzva odboru školství ONV*. č. 50. 15. 12. 1989, s. 1.

⁹⁶ SOkAFM, fond MěNV Frýdek-Místek. *Kronika Frýdku-Místku – 6. díl*, s. 358.

⁹⁷ ADAMEC, Tomáš a kol. *Frýdek-Místek*, s. 442.

4 Dějepis ve školní praxi

V reakci na sametovou revoluci ve státě proběhly změny snažící se vymanit z principů a hodnot komunistického režimu. Vláda zpočátku nepovažovala reformaci školství za prioritní a svou pozornost věnovala zejména otázkám politickým a ekonomickým. Tato skutečnost se začala měnit po novelizaci školského zákona z roku 1984. Ačkoliv se jednalo o dočasné řešení, tento krok rozpoutal diskuzi, jejímž předmětem byla snaha zavést demokratické principy i do školství. V této souvislosti vzniklo Občanské fórum pedagogických pracovníků, které vypracovalo seznam požadovaných změn, mezi nimiž bylo například deideologizace školství, rehabilitace režimem poškozených pedagogů, získání pozice na základě rovnocenných podmínek pro všechny uchazeče, tajné hlasování na školách a další. Tyto návrhy zpočátku nebyly vládou zcela vyslyšeny, což vedlo k nespokojenosti pedagogické veřejnosti. V této reakci vláda novelu zákona upravila a ke spokojenosti všech došlo roku 1990 k přijetí školského zákona č. 564/1990.⁹⁸

4.1 Kurikulární reforma

Po přijetí školského zákona se i nadále společností vedly diskuze reflektující potřebu zkvalitnit vzdělávání na školách. Klíčovou událostí v této souvislosti představovala takzvaná kurikulární reforma, jež zastřešuje změny pojednávající o nejdůležitějších otázkách v oblasti vzdělávání. Změny strategií vzdělávání a principy této kurikulární reformy jsou obsaženy v dokumentu Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha). Stěžejní změnou je vzdělávání jedinců na základě jejich profilace, schopností žáků a jejich zájmů, zohlednění poptávky na trhu v daném regionu a podobně, jinými slovy, do školního prostředí jsou zaváděny vzdělávacích programů o dvou úrovních, konkrétně se jedná o rámcový vzdělávací program a jemu podřízený školní vzdělávací program. Dvoustupňové kurikulum bylo do školského zákona zavedeno roku 2005 (zákon č. 561/2004 Sb., účinný od 1. ledna 2005).⁹⁹

⁹⁸ KREJČOVÁ, Soňa. *Debata o reformě českého školství v letech 1989–2004*, s. 27-29.

⁹⁹ PÍŠOVÁ, Michaela a kol. *Kurikulární reforma na gymnáziích: případové studie tvorby kurikula*, s. 9-11.

4.2 Dějepis z pohledu Rámcového vzdělávacího programu

Předmět dějepis je v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia (RVP G) zařazen do vzdělávací oblasti s názvem Člověk a společnost, která svou náplní navazuje a doplňuje poznatky nabyté při ukončení základního vzdělání. Oblast Člověk a společnost apeluje na rozvoj kritického myšlení, schopnost kreativně řešit problémy, zasadit teoretické poznatky do kontextu, a především u žáků rozvíjí hodnoty, díky kterým si utváří vlastní identitu.¹⁰⁰

4.2.1 Shrnutí cílů vzdělávací oblasti Člověk a společnost

Moderní vzdělávání klade důraz na rozvoj klíčových kompetencí u žáka. Těchto kompetencí lze dojít za pomoci cílů, které jsou charakterizovány v RVP(G), a které si jednotlivé školy implementují do svých Školních vzdělávacích programů. Cíle jsou realizovány nejen ve vzdělávacím oboru Dějepis, ale také Občanský a společenskovědní základ a Geografie¹⁰¹.

Prvním cílem této vzdělávací oblasti je rozvoj schopnosti žáka realisticky vnímat svět a rozšířit rozhled žáka v oblasti jevů a procesů ve společnosti dotýkajících se každodenního života. Druhý vede žáka k porozumění kontextu mezi současností, minulostí a budoucností a zároveň k porozumění chování a jednání společnosti v minulosti. Další cíl pojednává o pochopení změn a proměn společnosti v čase a hledání souvislostí mezi nimi. Čtvrtý cíl spočívá v rozvoji geografických znalostí žáků, které jim následně umožní zařadit historické události do časoprostorového kontextu. Pátý tkví v utváření pocitu sounáležitosti žáka s kulturou v evropském kontextu a v rozvoji pozitivních hodnot spjatých s tolerancí a respektem v multikulturní společnosti. Následující cíl podporuje schopnost analyzovat a kriticky přistupovat k realitě a fikci, které od sebe žák dokáže rozlišit. Sedmý cíl usiluje o rozvoj etické stránky u žáka a schopnost na základě historických a současných poznatků rozlišovat mezi správným a špatným. U osmého cíle je žák veden k reflexi jednání, a to jak svého, tak od druhých a na základě kritického myšlení předcházet předsudkům a stereotypům. Devátý cíl vede žáka k odpovědnosti za své jednání a aktivnímu zapojení se do chodu veřejného života, a to nejen v místě svého bydliště, ale na celorepublikové úrovni. Dále cílové zaměření apeluje na nabytí povědomí o principech demokracie, schopnosti věcně argumentovat a diskutovat. Poslední bod je věnován rozvoji identity žáka, a to nejen v osobním životě, místě jeho bydliště, ale i v rámci republiky, Evropy a světa.¹⁰²

¹⁰⁰ BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*, s. 38.

¹⁰¹ Vzdělávací obsah tohoto oboru se řadí do vzdělávací oblasti Člověk a příroda.

¹⁰² BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*, s. 39.

4.2.2 Vzdělávací obsah předmětu dějepis

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia v sekci Vzdělávací obsah předmětu dějepis představuje osm kategorií učiva, které jsou jednotlivé školy povinny implementovat do svých Školních vzdělávacích programů. Jedná se o tyto kategorie: Úvod do studia historie; Pravěk; Starověk; Středověk; Počátky novověku; Osvícenství, revoluce a idea svobody, modernizace společnosti; Moderní doba I – Situace v letech 1914–1945; Moderní doba II – Soudobé dějiny. U každé sekce jsou navíc doplněny očekávané výstupy žáků a učivo, které bude žákům během studia předáno.¹⁰³

Téma sametová revoluce zastřešuje sekce s názvem Moderní doba II – Soudobé dějiny, konkrétně učivo pád komunistických režimů a jeho důsledky.¹⁰⁴

4.3 Dějepis ve školním vzdělávacím programu

Školní vzdělávací programy vybraných škol ve Frýdku-Místku vycházejí z RVP(G). Obě školy preferují výuku dějin chronologicky, tudíž s problematikou moderních dějin jsou žáci obeznámeni v maturitním ročníku. Školy se vyznačují moderním přístupem ke vzdělávání, mimo apel na rozvoj klíčových kompetencí studentů se vyučující snaží jedince motivovat, čehož dosahují aplikací nejrůznějších výukových metod, prací s dobovým materiálem, využíváním moderních technologií zefektivňujících proces učení a implementací regionální historie do výuky.¹⁰⁵

Výuka nejnovějších dějin (20. století po současnost) probíhá na obou gymnáziích zejména v maturitním ročníku. Rozdílem mezi školami je rozdělení učiva napříč jednotlivými ročníky. Zatímco Gymnázium a Střední odborná škola, Frýdek-Místek, Cihelní 410 (GSOŠ) poskytuje čtyřleté studium, maturitní ročník v předmětu dějepis pokrývá problematiku po první světové válce až po soudobé dějiny. Rozdílně je tomu na šestiletém Gymnáziu Petra Bezruče (GPB), kde se maturanti v předmětu dějepis dozvídají o událostech po druhé světové válce po současnost. Tato rozdílnost se projevuje i v časové dotaci, kdy GSOŠ předmětu dějepis vyhrazuje po celé čtyři roky dvě hodiny dějepis týdně, kdežto GPB vyhrazuje předmětu dějepis v ročnících jedna až pět dvě hodiny týdně a v závěrečném již pouze jednu hodinu týdně.

¹⁰³ BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*, s. 44-46.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 46.

¹⁰⁵ Gymnázium Petra Bezruče, Frýdek-Místek. *Školní vzdělávací program*, s. 83-93. Online, cit. 15. 3. 2021, dostupné na: <https://www.gpbfm.cz/o-skole/dokumenty/>; Gymnázium a Střední odborná škola, Frýdek-Místek, Cihelní 410. *Školní vzdělávací program*, s. 323-331. Dostupné na: sekretariát školy.

Oba školní vzdělávací programy poskytují výčet očekávaných výstupů a učiva. Co se týče konkrétních požadavků v oblasti učiva *Pád komunistických režimů a jejich důsledky*, pod nějž spadá sametová revoluce, školy po studentech vyžadují zejména porovnání života v totalitní a demokratické společnosti a objasnění důsledků pádu komunistického režimu.¹⁰⁶

4.4 Učebnice a jejich místo v edukačním procesu

Učebnice lze definovat jakožto didaktické prostředky, jejichž účelnost spočívá v naplnění výchovně-vzdělávacích cílů.¹⁰⁷ Jejich účelnost v edukačním procesu spočívá v plnění tří základních funkcí. První funkce spočívá v prezentaci učiva, jinými slovy, učebnice žákům představuje základní poznatky, a to nejen ve formě psaných informací, ale zároveň je doplněna vizuální podporou, například obrázky, mapami, grafy a podobně. Jako další funkci lze uvést řízení učení a vyučování. Učebnice poskytuje žákovi příležitost osvojit si dané učivo efektivně, jelikož látku doplňuje o učební úlohy spojené s daným tématem (například zodpovězení kontrolních otázek). Na druhé straně tento didaktický prostředek slouží i učitelům k řízení vyučování, konkrétně při transformaci učiva do konkrétní časové jednotky. Poslední funkce tkví v organizaci neboli v orientaci v dané učebnici, a to na základě informování subjektu, ať už žáka či učitele, o možnostech využití daného didaktického prostředku (obsah, rejstřík).¹⁰⁸

Jak již bylo zmíněno, učebnice hrají v procesu edukace důležitou roli, a proto je v rámci zajištění kvalitního vzdělávání nezbytné pracovat s takovou učebnicí, která nejen že žákům předá teoretické poznatky k daným tématům, ale zároveň by měla vycházet z kurikulárních dokumentů, měla by odrážet ideologii daného státu (demokracii) a v neposlední řadě by měla žákům pomáhat s procesem učení (kontrolní otázky, učební úlohy, vizuální podpora a další).¹⁰⁹

4.4.1 Učebnice dějepisu

V předmětu dějepis spočívá efektivita učebnice jakožto učební pomůcky především ve vhodné transformaci historických poznatků žákům, jež koreluje jak s psychologickými a pedagogickými faktory (jako je například věk cílové skupiny či předchozí znalost tématu),

¹⁰⁶ Gymnázium Petra Bezruče, Frýdek-Místek. *Školní vzdělávací program*, s. 83-93. Online, cit. 15. 3. 2021, dostupné na: <https://www.gpbfm.cz/o-skole/dokumenty/>; Gymnázium a Střední odborná škola, Frýdek-Místek, Cihelny 410. *Školní vzdělávací program*, s. 323-331. Dostupné na: sekretariát školy.

¹⁰⁷ PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*, s. 276.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 277–278.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 278.

tak se zvyklostmi konkrétní společnosti. Dále tvůrci dějepisné učebnice skrze obsah žákům komunikují objektivní historickou skutečnost důležitou pro všeobecný přehled.¹¹⁰

Volba učebnice je podřízena několika faktorům a nutno vzít v potaz, že neexistuje jedna univerzální učebnice, která by svým obsahem a způsobem zpracování vyhovovala všem účastníkům výchovně-vzdělávacího procesu. Současně je při výběru učební pomůcky nutné zohlednit preference konkrétních učitelů a volbu učebnice nezakládat pouze na zájmech žáků. Příkladem otázek, které by si měl vyučující před zařazením konkrétní učebnice do výuky zodpovědět může být to, za jakých podmínek bude výuka probíhat, kdo je cílovou skupinou, zda obsah učebnice koreluje s RVP a ŠVP, dostupnost učebnice, vyhrazené finance školy na pomůcky a podobně.¹¹¹

4.4.2 Začlenění tématu sametová revoluce v učebnici *Moderní dějiny pro střední školy*

První zkoumaná učebnice dějepisu, jež se používá na gymnáziích ve Frýdku-Místku, vznikla ve spolupráci dvou historiků, Jana Čurdy a Jana Dvořáka. Učební pomůcka nese název *Moderní dějiny pro střední školy: světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století* a tvoří ji dohromady osm kapitol doplněných o vizuální podporu ve formě obrázků, fotografií, map či ukázky dobových textů. Učebnici dále doplňuje pracovní sešit, jenž žákům může sloužit ke shrnutí učiva, opakování či hledání souvislostí mezi historickými událostmi ve světovém měřítku. Edici *Moderních dějin* obsahuje i stejnojmenné vydání pro učitele, které shrnuje události od druhé poloviny 18. století až po současnost a lze ho použít jako oporu při výuce dějepisu.¹¹²

Téma sametová revoluce je v učebnici *Moderní dějiny pro střední školy: světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století* začleněno v podkapitole *Obnovení demokracie v Československu*, která spadá pod kapitolu s názvem *Nejnovější dějiny*.

Podkapitola se systematicky dělí na čtyři části, k nimž se mimo jiné váží pojmové vysvětlivky a doplňující informace po stranách učebnice a současně kontrolní otázky, jejichž odpověď shrnuje klíčové události daného období. Text je doplněn autentickými fotografiemi, které se k prezentované problematice pojí. Grafické zpracování vizuálně upozorňuje na důležité pojmy díky barevného zvýraznění.

¹¹⁰ BENEŠ, Zdeněk a kol. *Sondy a analýzy: učebnice dějepisu – teorie a multikulturní aspekty edukačního média*, s. 9-10.

¹¹¹ SIKOROVÁ, Zuzana. *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*, s. 22.

¹¹² ČURDA, Jan a DVOŘÁK, Jan. *Moderní dějiny pro střední školy: světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století*, s. 2.

Před první částí podkapitoly se studenti mohou setkat se třemi otázkami, které by měli být po nastudování učiva sto zodpovědět, konkrétně se jedná o vyjmenování příčin vedoucích k vyjádření nesouhlasu s vládnoucí stranou v roce 1989, objasnění průběhu a důsledků listopadových událostí a vyjmenování rysů sametové revoluce.¹¹³

Učebnice začíná popisem změn v politice Sovětského svazu, které ovlivnily i situaci v Československu během osmdesátých let. Téma maturantům přibližuje známé politické aktéry, například Michaila Gorbačova, Gustáva Husáka či Miloše Jakeše. Úsek doplňuje úloha, v níž má čtenář objasnit změny ve vedení KSČ a důvod oslabení moci této strany.

Následující pasáž přibližuje dění v Československu od počátku roku 1988 až po lednové události 1989. V této sekci získává student povědomí o probíhajících pokusech zavést demokratické prvky do politiky, které byly vládnoucí stranou odmítány a potlačovány. Díky přiložené fotografii zachycující průběh zatýkání osob, které se účastnily demonstrací během Palachova týdne si mohou maturanti lépe popsanou situaci představit. Průběh lednových událostí je detailněji popsán v přilehlém rámečku. Po nastudování této části by měli být studenti schopni odpovědět na úlohu požadující objasnění projevovali nespokojenosti společnosti s režimem a shrnutí, jak na tyto nespokojenosti reagovala vládnoucí strana.

Třetí část v pořadí je věnována již samotné sametové revoluci, v níž jsou shrnuty klíčové události období od poloviny listopadu po konec prosince 1989. Pozornost je věnována zejména 17. listopadu, dění v následujících dnech je popsáno sporadicky, avšak věcně a v souvislostech. Pasáž přibližuje např. personu Václava Havla, jemuž je věnován doplňující odstavec popisující jeho životní cestu. Text doplňují autentické fotografie, a to Václava Havla či zachycení demonstrace na Letenské pláni, jež mají za cíl upoutat studentovu pozornost a posílit tak jeho motivaci. Opakovací otázka shrnující podstatu této části po uživateli požaduje rekapitulaci událostí, jež vedly k pádu komunistického režimu v Československu.

Závěr kapitoly se zabývá rozdílnými pohledy na sametovou revoluci a možnými interpretacemi tohoto dění. V této části je u studentů podporován rozvoj kritického myšlení, kdy autoři představují dvě protichůdné teorie o daném období, konkrétně, zda se skutečně jednalo o revoluci či šlo o smluvené předání moci. V této souvislosti je k problematice přiložen průzkum veřejnosti, v němž se společnost vyjádřila ke svému postoji v otázce sametové

¹¹³ ČURDA, Jan a DVOŘÁK, Jan. *Moderní dějiny pro střední školy: světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století*, s. 157-158.

revoluce. Kontrolní otázka v závěru kapitoly požaduje objasnění možných interpretací sametové revoluce.¹¹⁴

Za účelem rozšíření povědomí o tématu učebnice poskytuje uživatelům tip na publikace, jež se problematikou sametové revoluce zabírají detailněji. K podkapitole náleží v Historické čítance úryvek z Prohlášení Charty 77. Text studentům představuje nejen autentický dokument apelující na přestavbu československé politiky, ale objasňuje důvody vzniku Charty 77 a zároveň význam tohoto dokumentu pro Československo.¹¹⁵

4.4.3 Téma sametová revoluce v učebnici Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny

Druhou učebnici používanou ve výuce dějepisu na frýdecko-místeckých gymnáziích vytvořili Janové Kuklíkovi a Petr Čornej. Učební pomůcka s názvem Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny rozdělila učivo moderních dějin do čtyř kapitol a doplnila text o autentické fotografie, obrázky, mapy a další. Obsah učebnice tvoří historické události od konce první světové války po vznik České republiky.¹¹⁶

Učebnice Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny začleňuje téma sametová revoluce do kapitoly s názvem Rozdělený svět. Od totality k obnově demokracie v Československu, téma konkrétně spadá do podkapitoly Obnovení demokracie a vznik České republiky.

Podkapitolu tvoří čtyři na sobě logicky navazující části. Výkladová část je mimo stěžejní události a fakta doplněna o rozšiřující informace odlišených červeným značením na straně, fotografiemi zachycujícími klíčové osobnosti a události, souhrnným výčtem nejdůležitější událostí a jejich datace a v závěru o úlohy ověřující porozumění a nastudování tématu.

Podkapitola začíná popisem 17. listopadu, konkrétně demonstrace, jež stála za počátkem sametové revoluce. Shrnutí události doplňuje fotografie zachycující atmosféru v hlavním městě během demonstrace na Hlavní třídě. V této sekci jsou uživatelé učebnice přiblíženy souvislosti s osobností Jana Opletala, plánovaný průběh demonstrace a její vyvrcholení a taktéž je čtenář obeznámen o významu nepravdivé informace o smrti studenta Martina Šmída. Následující pasáž přibližuje období mezi 17. listopadem až 29. listopadem 1989. Student se zde setkává

¹¹⁴ ČURDA, Jan a DVOŘÁK, Jan. *Moderní dějiny pro střední školy: světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století*, s. 157-158.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 198.

¹¹⁶ KUKLÍK, Jan a KUKLÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny*, s. 6.

s klíčovými pojmy jako je protestní stávkou, generální stávkou, Občanské fórum, Verejnost' proti násilíu a s politickými aktéry jako například Václav Havel či Ladislav Adamec. Obrazový materiál v této části připomíná souvislosti mezi jarem 1968 a podzimem 1989.¹¹⁷

Následující sekce pojednává o změnách ve vedení československého státu. V této souvislosti se objevují jména (mimo již výše zmíněná) Marián Čalfa, Alexandr Dubček, Gustav Husák a pojmy jako parlamentní demokracie či tržní hospodářství. Mezi autentické materiály v této části tvůrci učebnice zařadili fotografii nového československého prezidenta Václava Havla a text jeho novoročního projevu.

Následující část uživatele učebnice provádí procesem odklonu od komunistického režimu a pozvolným přechodem k demokratickým hodnotám. Student se dozvídá o politických změnách, například o obměně politických aktérů, zrušení Státní bezpečnosti, rehabilitaci osob pronásledovaných režimem, navracování majetku, jenž byl režimem zabaven či znárodněn, přeorientování státu na tržní ekonomiku a rovněž o změnách v legislativě (zrušení trestu smrti, zkrácení povinné školní docházky, svoboda vyznání a podobně). V této sekci tvůrci zmiňují také kontroverzní důsledky sametové revoluce, zejména udělení amnestie, v jejímž důsledku došlo k nárůstu kriminality v Československu či otázka vztahu mezi Čechy a Slováky, která vedla k dilematu pojmenování státu. Obrazový materiál podtrhuje přechod státu k demokratickým hodnotám, což je patrné díky fotografiím zachycujících návštěvy papeže Jana Pavla II. a amerického prezidenta George Bushe a zachycení posledního zasedání Varšavské smlouvy. Výkladový text doplňuje odstavec o romském etniku, čímž se učebnice dotýká průřezového tématu multikulturní výchova.¹¹⁸

Předposlední výkladová část pojednává o angažovanosti obyvatel na politickém život, kdy v reakci na blížící se svobodné volby do parlamentu vzniklo velké množství nových politických stran. Nově vzniklé strany a jejich úspěšnost popisuje doplňující pasáž, v níž se čtenář mimo jiné setkává se známými osobnostmi z politické sféry, například Václavem Klausem či Vladimírem Mečiarom.

Závěrečná pasáž objasňuje důvody pro rozpad Československa a přibližuje otázky, s nimiž se musely oba státy vypořádat. V této sekci jsou dále představeny kroky, jichž se již samostatná Česká republika dopustila, konkrétně vstup do Evropské unie a do Severoatlantické aliance.¹¹⁹

¹¹⁷ KUKLÍK, Jan a KUKLÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny*, s., 200-205.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 200-205.

¹¹⁹ Tamtéž.

Podkapitolu uzavírají přehled nejdůležitějších událostí a šest kontrolních otázek. Výčet slouží jako shrnutí tématu, což může uživateli sloužit jako učební prostředek k zopakování učiva. Následující otázky ověřují studentovy znalosti tématu a jeho schopnost s nabytými informacemi dále pracovat. Náročnost otázek se střídá. Zatímco otázky jedna až čtyři vyžadují po studentech jednodušší úkony typu vyjmenuj nebo objasni, otázka pátá již požaduje nastudování přiloženého textu (dohoda mezi Hnutím za demokratické Slovensko a Občanskou demokratickou stranou) a následné vyvození názorových rozdílů jednotlivých stran. Poslední čili šestá otázka studentům zadává úkol k nastudování Ústavy České republiky a rozvíjí tak u studentů občanské kompetence. Ačkoliv jsou otázky zvoleny vhodně, nelze si nevšimnout, že tvůrci učebnice zcela opomenuli zahrnout téma sametové revoluce, namísto toho se zaměřili až na její důsledky. Zájemcům je v závěru kapitoly nabídnut seznam rozšiřující literatury, která je rozdělena na světové a domácí dějiny.¹²⁰

¹²⁰ KUKLÍK, Jan a KUKLÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny*, s. 200-205.

5 Výuka tématu sametová revoluce očima učitelů

Začlenění tématu sametová revoluce do vyučovacího procesu může představovat pro vyučující dějepisu výzvu. Zatímco generace, jež rok 1989 zažila může do výuky vnést vlastní zkušenosti a vzpomínky, mladší učitelé jsou již odkázáni na učební materiály či přejímání historických skutečností od pamětníků. Dalším úskalím, s nímž se vyučující dějepisu může v praxi setkat je dilema, zda se zaměřit na učivo z pohledu celorepublikového kontextu, kdy se zaměřuje zejména na dění v hlavním městě či do vyučování zapojí rovněž regionální historii. Za účelem přiblížení způsobu výuky moderních dějin (se zaměřením na sametovou revoluci) jsem kontaktovala tři gymnaziální učitele, kteří mi na základě interview přiblížili jejich zkušenosti s výukou dané problematiky na frýdecko-míšeckých školách. Následující pasáž představuje shrnutí hlavních myšlenek dotazovaných. V rámci zachování anonymity učitelů nebudou uvedena konkrétní jména a zároveň odpovědi na otázky budou psány jednotně v mužském rodě.

Otázka I: Vzpomenete si, jak jste prožil/a sametovou revoluci v roce 1989?

Tato otázka využívá prvky tzv. orální historie, která má za cíl představit historické události z pohledu pamětníků. Podstatou této otázky je shrnout zážitky vyučujících a přiblížit tak dění spojené s listopadovými událostmi v Moravskoslezském kraji.

Učitel A se ve svém vzpomínání vrací do dětských let. Jelikož v tomto roce navštěvoval první stupeň základní školy, zájem o politické dění nebyl jeho prioritou, což se projevilo ve stručnosti jeho odpovědi. Konkrétní vzpomínku z tohoto roku učitel datuje na listopad, kdy ve městě zaznamenal průvod lidí nesoucích transparenty. Dodává, že se tento průvod uskutečnil s opožděním v porovnání s pražskými událostmi z 17. listopadu. Dále si vybavil změny v okolí svého bydliště, kdy například došlo k obestavení soch politických aktérů spojených s režimem papírovými krabicemi či se ve městě objevovaly protirežimní hesla. V následujících dnech docházelo k samotnému odstraňování soch. Co pro učitele představovalo zásadní změnu z pohledu školáka byla změna oslovení učitelského sboru ze soudruhů a soudružek na pány a paní.¹²¹

Učitel B si události z roku 1989 ve Frýdku-Místku vybavuje z pohledu začínajícího učitele. Podle svědectví dotazovaného se veškeré informace o nepokojích v Praze k občanům

¹²¹ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

v Moravskoslezském kraji dostávaly s delší prodlevou. Ve svém vyprávění si učitel vzpomněl na den, kdy mu 18. listopadu došlo, že se něco děje, když mu do schránky nepřišly předplacené noviny, pro které se následně vydal na poštu, kde mu oznámili, že žádný tisk zatím nedorazil. Další informace se k vyučujícímu v následujících dnech dostaly skrze kamaráda, který studoval v Praze a mohl tak podat svědectví o atmosféře v hlavním městě z první ruky. Vyučující rovněž popsal změny výzdoby města, zejména odstranění sochy Gottwalda, vyvěšování hesel proti režimu, a naopak pro demokracii. Mimo jiné si ve svých vzpomínkách vybavil zaplněné náměstí při příležitosti návštěvy Václava Havla, který těsně po svém zvolení navštívil i samotný Frýdek-Místek. Z pozice začínajícího učitele dotazovaný taktéž vzpomíná na rozruch, který s sebou pád režimu přinesl, konkrétně ve změnách ve školství a v náplni učiva v jeho aprobovaných předmětech – dějepisu a základech společenských věd.¹²²

Učitel C uvedl, že o událostech v hlavním městě do poslední chvíle nevěděl. Bylo tomu tak zejména z důvodu svatební cesty, která novomanžele odstříhla od informačních zdrojů. Po návratu domů se učitel začal dozvídat o dění v Praze, a tak s rodinou celý víkend (18. a 19. listopadu) sledovali zprávy, díky kterým jim začalo docházet, že Československo čekají velké změny. Jelikož chtěl vyučující získat co nejvíce relevantních informací o celé situaci, hned v pondělí si koupil výtisk všech dostupných novin. Zpočátku nevěřil, že to bude znamenat pád režimu, jelikož atmosféra ve Frýdku-Místku byla v porovnání s hlavním městem klidná. Ve svých vzpomínkách si však vybavil činy místních obyvatel, kteří během sametové revoluce vyvěšovali ve městě plakáty vyžadující politické změny či zahalování soch politických osobností. Učitel se ve svém vyprávění zastavil u školství, které v té době zažívalo velké změny. Jelikož již žáci tušili, ať už z domu či ze zpráv nebo novin, že se něco ve společnosti děje, dostali učitelé za úkol objasnit nastávající změny. To bylo dle svědectví učitele složité, jelikož vše bylo nové, jak pro žáky, tak učitele. Velkou výzvou bylo pro vyučujícího reagovat na rozdílné pohledy žáků, jelikož velká část pocházela právě z rodin podporující KSČ. Z hlediska učitelské profese hodnotí dotazovaný školní rok 1989/1990 jako náročný, nicméně je rád, že může komparovat zkušenosti před revolucí a po ní.¹²³

¹²² Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹²³ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

Otázka II: Sdělujete své osobní zážitky/zkušenosti ve výuce? Pokud ano, můžete uvést nějaký příklad a jakým způsobem tyto zážitky implementujete do výuky?

Učitel A zastává názor, že výuka moderních dějin by měla být ozvláštněna nějakým osobním zážitkem učitele. Ačkoliv vyučující pro svůj věk nemá mnoho zážitků z minulého století, tuto část dohání nejnovějšími událostmi. U studentů se snaží poukázat na klíčové momenty, které se člověku zaryjí do paměti. Konkrétně pro jeho generaci se jednalo například o den 11. září 2001. Vyučující se studenty rád diskutuje, například porovnává své dětství s jejich, objasňuje atmosféru ve společnosti při volbě prezidentů a podobně.¹²⁴

Učitel B v rozhovoru podotkl, že v rámci motivace rád využívá vyprávění vlastních zážitků, díky čemuž studentům více zosobní pro ně již dávnou historii. Jeho vyprávění slouží nejen jako zpestření hodiny, ale taktéž jako podnět pro diskusi, kterou v hodinách rovněž často praktikuje. Vyučující popisuje nejen události, které sám zažil (např. sametovou revoluci), ale přibližuje taktéž shlédnuté rekonstrukce významných událostí (např. rekonstrukce bitvy o Czajankovy kasárny ve Frýdku-Místku). Učitel mimo jiné rád pozoruje, jak konkrétní historickou událost vnímá dnešní generace v porovnání s jeho věkovou kategorií.¹²⁵

Učitel C sdělil, že učivo dějepisu doplňuje o osobní zážitky a životní zkušenosti, a to nejen pro ozvláštnění tématu, ale taktéž pro poskytnutí kontextu z jiného zdroje nežli toho učebnicového. Dle vyučujícího si žáci problematiku lépe představí, zejména zmíní-li svůj pohled na věc či přiblíží-li konkrétní příklady z města, díky kterých si studenti mohou ujasnit, jak vypadalo okolí v předchozím století. Vyučující rovněž studentům popisuje, jak se vyučovalo před revolucí a po ní, například u tématu VŘSR, kdy dnes se téma vyučuje stručně a obecně, kdežto před rokem 1989 bylo vyučováno detailně den po dni.¹²⁶

Otázka III: Setkal jste se někdy s rozdílnou interpretací událostí roku 1989 v učebních materiálech, než jak si je pamatuje vy?

Učitel A podotkl, že se v učebních materiálech nesešel s historickými nesrovnalostmi, ale v rámci moderních dějin rád studentům představuje různé pohledy na problematiku.¹²⁷

Učitel B neguje, že by se setkal s nepřesnou interpretací dějin, nicméně podotkl, že konkrétně sametová revoluce je orientována pouze na dění v Praze, tudíž její průběh

¹²⁴ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹²⁵ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹²⁶ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹²⁷ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

se v dalších městech mohl lišit, což logicky nelze v učebním materiálu zohlednit. Podle vyučujícího je ale vhodné postavit do kontrastu průběh sametové revoluce v Praze a v našem regionu a objasnit si hlavní rozdíly.¹²⁸

Učitel C uvedl, že se v učebnicích doposud nesešel s rozdílnou interpretací dějin. Pouze v rámci online dostupných materiálů našel několik chyb, například v nepřesné dataci.¹²⁹

Otázka VI: Vyhovuje Vám rozložení ŠVP Vaší školy v předmětu dějepis?

Učitel A se podílel na tvorbě školního vzdělávacího programu, který společně s kolegy vytvořili tak, aby bylo právě 20. století věnováno více času. Vyučující uvedl, že ačkoliv mají v maturitním ročníku na moderní dějiny poměrně hodně času, domnívá se, že jsou požadavky na znalosti studentů nepřiměřené a jsou informacemi až přehlcování. Při následující úpravě ŠVP by dotazovaný chtěl požadavky na probrání učiva snížit, jelikož by se v hodinách dějepisu rád zaměřil i na události po roce 1993, na které z časových důvodů nezbyvá mnoho času.¹³⁰

Učitel B je s ŠVP spokojen. Domnívá se, že i když se může zdát, že jsou na studenty kladeny vysoké nároky, jedná se gymnázium, které má studenty motivovat, rozvíjet a připravit je na studium na vysoké škole. Vyučujícímu rovněž vyhovuje chronologická výuka dějin, kterou vnímá jako logičtější a pro studenty vhodnější.¹³¹

Učitel C s rozložením školního vzdělávacího programu v předmětu dějepis není spokojen. Hlavní nedostatek shledává v nepoměru časových možností a množství témat, která se mají během studia stihnout probrat. Vyučující by situaci vyřešil v zestručnění učiva pojednávajícího o období pravěku a starověku. Dále by situaci řešil zaměřením se výhradně na českou historii. Moderním dějinám by učitel věnoval nejméně dva školní roky, a to z toho důvodu, že učivo 20. století se často na základních školách nestihne důkladně probrat a stejně je tomu tak u maturitních ročníků. Učitel rovněž vyjádřil znepokojení ve skladbě maturitních otázek, kde právě 20. století tvoří přibližně jednu třetinu a na základě jeho zkušenosti témata po druhé světové válce až po současnost představují pro studenty největší výzvu.¹³²

Otázka V: Jaké učebnice/učební materiály používáte při výuce moderních dějin?

Učitel A ve svých přípravách na vyučovací hodinu vychází zejména ze dvou učebnic, a to Dějepis pro gymnázia a střední školy a Moderní dějiny pro střední školy. Vyučující mimo

¹²⁸ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹²⁹ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³⁰ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³¹ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³² Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

jiné v hodinách využívá moderní technologie, na nichž promítá autentické fotografie, videa nebo do hodin přináší mapy, na nichž si objasňují geopolitické souvislosti.¹³³

Učitel B pro výuku moderních dějin preferuje učebnici Moderní dějiny pro střední školy. Mimo tuto učební pomůcku ve výuce dotazovaný pracuje s dobovými texty, fotografiemi, mapami, videy a dokumenty.¹³⁴

Učitel C pro výuku moderních dějin využívá učebnici s názvem Dějepis pro gymnázia a střední školy, digitálních materiálů pro výuky (DUMY), internetové stránky zaměřující se na historii, dokumenty a historická videa.¹³⁵

Otázka VI: Vyhovuje Vám učebnice, kterou se studenty používáte?

Učitel A podotkl, že ve svých přípravách na hodinu vychází ze dvou učebnic, a to Dějepis pro gymnázia a střední školy; Moderní dějiny pro střední školy. Ve vyučování používá především první zmíněnou, nicméně především za účelem práce s autentickým materiálem (úryvky, mapy, fotografie...). Učivo žákům předává zejména frontálním výkladem s prezentací.¹³⁶

Učitel B uvedl, že s učebnicí pracují v hodinách sporadicky a studentům slouží především ke shrnutí učiva a jako materiál pro přípravu na zkoušení. Vyučující nicméně na učebnici (Moderní dějiny pro střední školy) oceňuje moderní zpracování, které studentům prezentuje učivo atraktivně a současně zahrnuje spoustu motivačních prvků (zejména úkoly a obrazový materiál), díky kterých je historie pro studenty zábavnější.¹³⁷

Učitel C je s učebnicí (Dějepis pro gymnázia a střední školy) spokojen, oceňuje zejména vhodné zpracování témat a začlenění autentických fotografií a dalších doplňkových materiálů (mapy či úryvky dobových textů).¹³⁸

Otázka VII: Vyhovuje Vám časová dotace na výuku moderních dějin? Stihnete probrat vše dle vlastních představ?

Učitel A se domnívá, že časová dotace pro předmět dějepis je pro studenty dostatečná. V případě, že by studenti chtěli právě moderní dějiny probrat detailněji, mají možnost navštěvovat dějepisný seminář, ve kterém je větší prostor pro diskuzi a detailnějšího rozboru

¹³³ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³⁴ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³⁵ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³⁶ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³⁷ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹³⁸ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

určité problematiky. Vyučující podotkl, že to, jakým způsobem se moderní dějiny stihnou probrat vždy závisí na mnoha okolnostech. Například, jestliže daná třída o dějepis nejeví zájem a nechtějí diskutovat nebo se na věci doptávat, vyučující stihne probrat vše. Na druhé straně, je-li třída aktivní a o problematiku se zajímá, může se snadno stát, že část učiva bohužel budou muset maturanti nastudovat sami.¹³⁹

Učitel B věří, že studentům stanovená dotace stačí, nicméně pro učitele, který by chtěl podrobně projít všechna témata je to rozhodně málo. Osobně by uvítal o jednu hodinu dějepisu týdně navíc, v níž by se studenty pracovali s dobovými texty, z nichž by si přiblížili dané období z jiného pohledu nežli pouze z jeho výkladu či učebnice a rovněž by zde bylo více prostoru pro diskuzi.¹⁴⁰

Učitel C uvedl, že dvě hodiny týdně stačí pro témata pravěk až konec 19. století, nicméně u 20. století je to dle jeho zkušeností již málo a zavedl by minimálně o jednu hodinu týdně navíc. Učitel se domnívá, že není možné odučit tak rozsáhlé téma detailně a celistvě.¹⁴¹

Otázka VIII: Kolik času reálně věnujete učivu roku 1989?

Učitel A události roku 1989 probírá dvě až tři hodiny.¹⁴²

Učitel B si na učivo vyhrazuje dvě vyučovací hodiny.¹⁴³

Učitel C problematice roku 1989 věnuje dvě hodiny.¹⁴⁴

Otázka IX: Jaké výukové metody/formy při výuce moderních dějin preferujete?

Učitel A předává učivo nejčastěji metodou frontálního výkladu, který příležitostně doplňuje o prezentace. Mimo jiné ve svých hodinách aplikuje práci s textem, například vyhledávání informací z učebnice. Vyučující se podílel taktéž na přípravě projektového dnu k připomenutí si sametové revoluce, od níž uplynulo třicet let. Tuto aktivitu tvořily stanoviště, na nichž studenti získávali informace, plnili vědomostní úkoly a hráli didaktické hry.¹⁴⁵

Učitel B se snaží výuku ozvláštnit střídajícími metodami, díky kterým jsou žáci více motivovaní a učivo přijímají efektivněji. Mimo tradiční výklad, který vyučující doplňuje o vizuální podporu, např. prezentaci s fotografiemi, se rovněž studentům pokouší některé

¹³⁹ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴⁰ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴¹ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴² Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴³ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴⁴ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴⁵ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

situace demonstrovat na základě situační metody. Dotazovaný v hodinách používá také didaktické hry a snaží se studenty vybízet k diskusi.¹⁴⁶

Učitel C ve svých hodinách využívá tradiční metody a formy výuky, které volí především na základě specifik dané třídy. Nové učivo nejčastěji prezentuje frontálním výkladem, který doplňuje obrazovým materiálem, případně vyučující se studenty pracuje s texty, a to nejen učebnicovými, ale i dobovými, z nichž na základě analýzy vyvozují charakteristiku dané doby. Dotazovaný do výuky přináší i didaktické hry a mezi nejosvědčenější ale vlastní zkušenosti patří opakovací aktivity v podobě křížovek či AZ kvízu.¹⁴⁷

Otázka X: Uvítal/a byste učební materiál, který by shrnoval dějiny města Frýdek-Místek?

Učitel A by pro přípravu hodin uvítal stručnou pomůcku shrnující dějiny města. Informace by promítnul nejen v hodinách dějepisu, ale i v seminářích, v nichž je regionální historii věnováno více prostoru.¹⁴⁸

Učitel B podotkl, že se již s almanachem shrnujícím dějiny Frýdku-Místku setkal a čerpá z něj, nicméně by rád získal další zdroj, z něž by mohl čerpat při přípravě vyučovacích hodin.¹⁴⁹

Učitel C by ocenil pomůcku, která by shrnovala stěžejní události ve Frýdku-Místku a ušetřila mu čas při zdlouhavém procházení zevrubných publikací.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴⁷ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴⁸ Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁴⁹ Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁵⁰ Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

6 Dotazníkové šetření

Dotazník byl vytvořen pro maturitní ročníky gymnázií ve Frýdku-Místku, konkrétně pro Gymnázium a Střední odbornou školu, Frýdek-Místek, Cihelní 410 a Gymnázium Petra Bezruče, Frýdek-Místek. Z důvodu ztížených pandemických podmínek bylo dotazníkové šetření uskutečněno online formou a zúčastnilo se ho 112 studentů a studentek.

Dotazníkové šetření by mělo přiblížit pohled studentů na výuku moderních dějin na gymnáziích, zejména zjistit zájem dotazovaných o danou problematiku jak z obecné historické linie, tak regionální. Dotazník rovněž mířil na konkrétní otázku sametové revoluce, v níž studenti prokázali své znalosti. Respondenti odpovídali na patnáct otázek. Dotazníkové šetření bylo zcela anonymní a dobrovolné.

Pro dotazníkové šetření byly stanoveny dvě hypotézy, jejichž pravdivost měla získaná data potvrdit či vyvrátit. První z hypotéz vznikla v reakci na interview s učiteli, podle nichž je problematika 20. a 21. století studenty považována za nejzajímavější, což se projevuje zejména v aktivním přístupu k výuce. Tato skutečnost následně zasahuje do učitelova harmonogramu a může vést k neprobrání učiva, načež je student odkázán k samostudiu. Dotazníkové šetření by tak na základě získaných dat mělo odhalit, zda se studenti skutečně domnívají, že je pro ně tematika moderních dějin skutečně zajímavá, a zda je její výuce vyhrazeno málo prostoru. Druhá hypotéza reflektuje jeden z výsledků výzkumu prováděného MŠMT¹⁵¹, podle něhož je jednou z největších zájmů studentů ve výuce dějepisu implementace místní historie.

Hypotézy:

1. Výuce moderních dějin není věnován dostatek času.
2. Studenti mají zájem o implementaci regionálních dějin do výuky.

¹⁵¹ MŠMT ČR. *Výuka moderních dějin – výzkum a jeho výsledky*. Online, cit. 12. 4. 2021, dostupné na: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/vyuka-modernich-dejin-vyzkum-a-jeho-vysledky>

6.1 Vyhodnocení dotazníku:

Otázka I: Zajímají tě moderní dějiny (historie 20. století po současnost)?

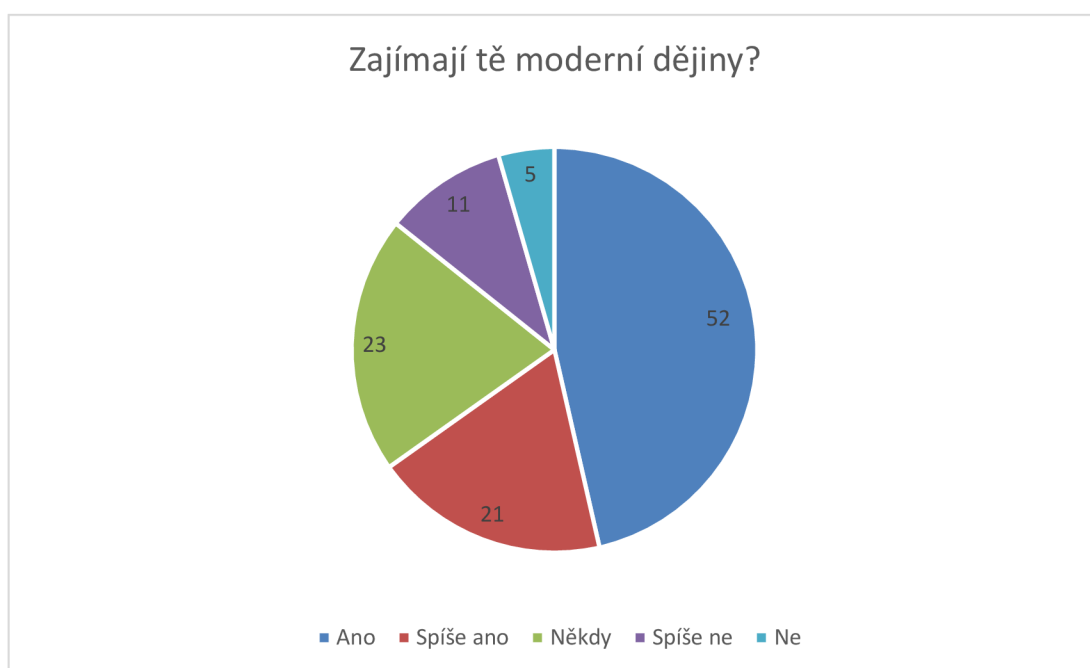
První otázka studentům napovídá, co je předmětem zkoumání a současně díky její snadnosti a obecnosti má za cíl vybudovat si důvěru k tazateli. Respondenti měli možnost vybrat z pěti možností jednu takovou, která nejvíce odpovídá jejich postoji. Možnosti byly následující: ano; spíše ano; někdy; spíše ne; ne. Četnost zastoupených odpovědí na otázku vyjadřuje následující graf.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	52	46,4 %
Spíše ano	21	18,8 %
Někdy	23	20,5 %
Spíše ne	11	9,8 %
Ne	5	4,5 %

Tabulka 1 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 1 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka II: Zajímáš se o historii i ve volném čase?

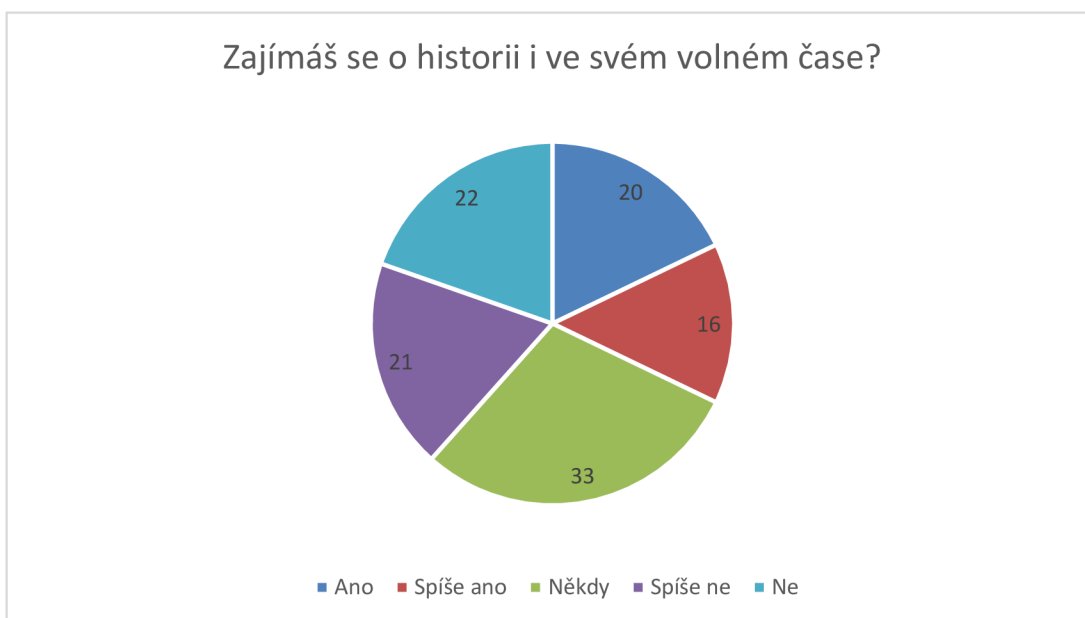
Otázka číslo dvě navazuje na předchozí položku a upevňuje důvěru respondenta vůči dotazníku. Položka zjišťuje, zda si respondenti rozšiřují povědomí o historii i ve svém volném čase či jejich znalosti pochází ze školních lavic. Studenti měli stejně jako u předchozí položky zvolit takovou odpověď, která nejvíce vystihuje jejich postoj. Možnosti byly následující: ano; spíše ano; někdy; spíše ne; ne.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	20	17,9 %
Spíše ano	16	14,3 %
Někdy	33	29,5 %
Spíše ne	21	18,8 %
Ne	22	19,6 %

Tabulka 2 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 2 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka III: Z jakých materiálů se nejčastěji učíš do předmětu dějepis?

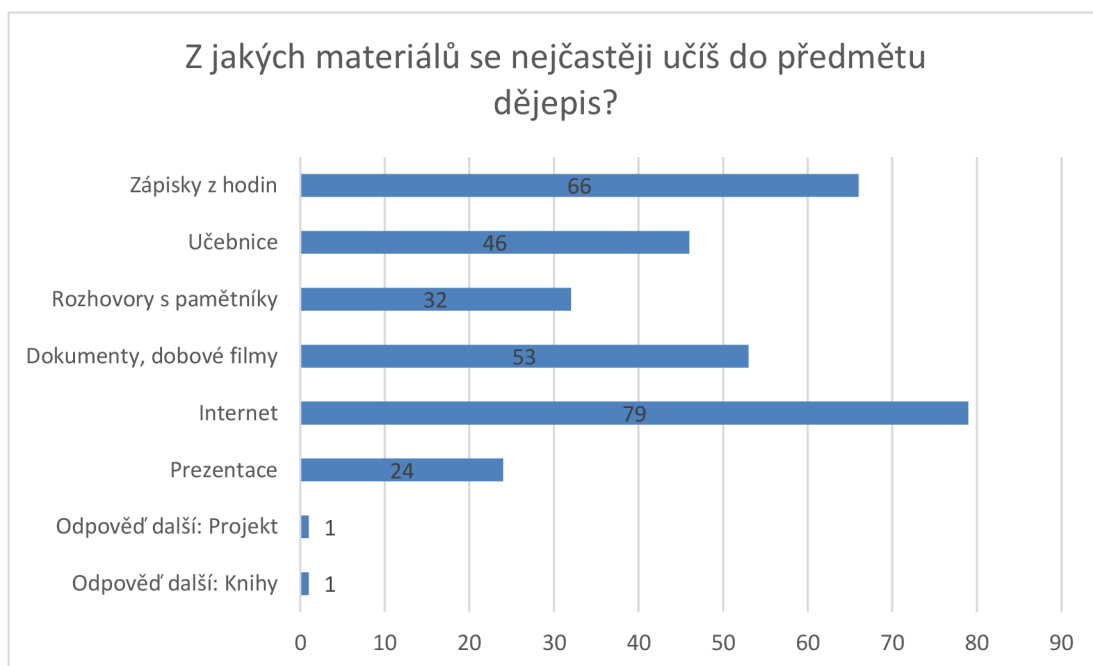
Třetí položka v pořadí zjišťuje, které z učebních pomůcek jsou studenty vnímány jako efektivní a atraktivní pro nabytí historických znalostí. U této otázky bylo možné zvolit více odpovědí a současně dopsat odpověď, která se v nabízených možnostech nevyskytovala.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Zápisky z hodin	66	58,9 %
Učebnice	46	41,1 %
Rozhovory s pamětníky	32	28,6 %
Dokumenty, dobové filmy	53	47,3 %
Internet	79	70,5 %
Prezentace	24	21,4 %
Odpověď další: Projekt	1	0,9 %
Odpověď další: Knihy	1	0,9 %

Tabulka 3 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 3 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka IV: Jakým způsobem vám učitel předává učivo moderních dějin v hodinách dějepisu?

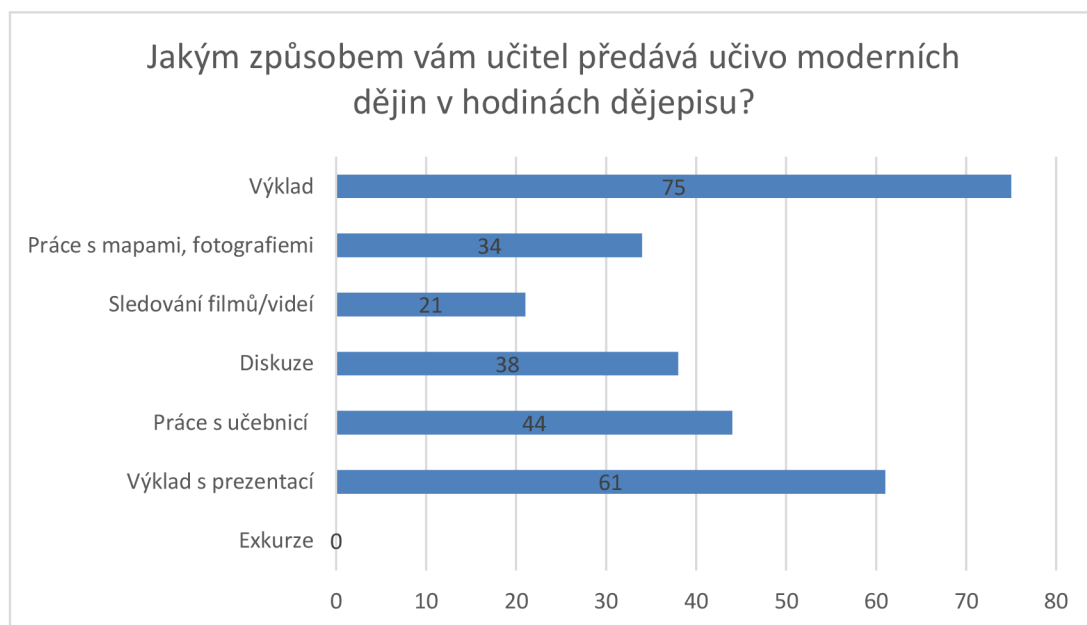
Čtvrtá položka zjišťuje, jaké metody jsou učiteli nejčastěji využívány při výuce moderních dějin. Získaná data lze komparovat s údaji, které v rámci rozhovoru sdělili dotazovaní učitelé v otázce IX, nicméně jejich výpověď představuje obecné preference metod, kdežto dotazovaní studenti reagovali na vlastní zkušenost během online vyučování.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Výklad	75	67 %
Práce s mapami, fotografiemi	34	30,4 %
Sledování filmů/videí	21	18,8 %
Diskuze	38	33,9 %
Práce s učebnicí	44	39,3 %
Výklad s prezentací	61	54,5 %
Exkurze	0	0 %

Tabulka 4 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 4 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka V: Vyhovuje ti učebnice dějepisu, kterou v hodinách používáte?

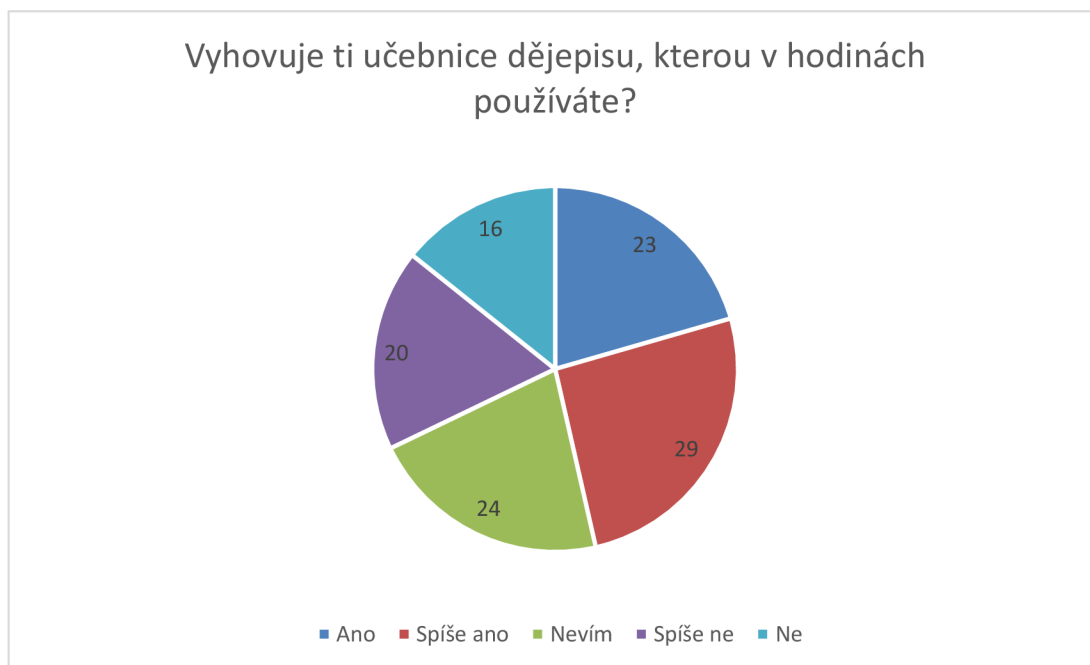
Pátá otázka reflektuje studentovu spokojenost s učebnicí, kterou v hodinách dějepisu využívá. Jelikož je učebnice ve výuce důležitá, získaná data mohou sloužit jako zpětná vazba pro učitele. Respondenti měli možnost vybrat jednu z pěti možností. Volit mohli mezi těmito variantami: ano; spíše ano; nevím; spíše ne; ne.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	23	17,9 %
Spíše ano	29	25,9 %
Nevím	24	21,4 %
Spíše ne	20	17,9 %
Ne	16	14,3 %

Tabulka 5 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 5 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka VI: Myslíš si, že je výuce moderních dějin věnován dostatek času?

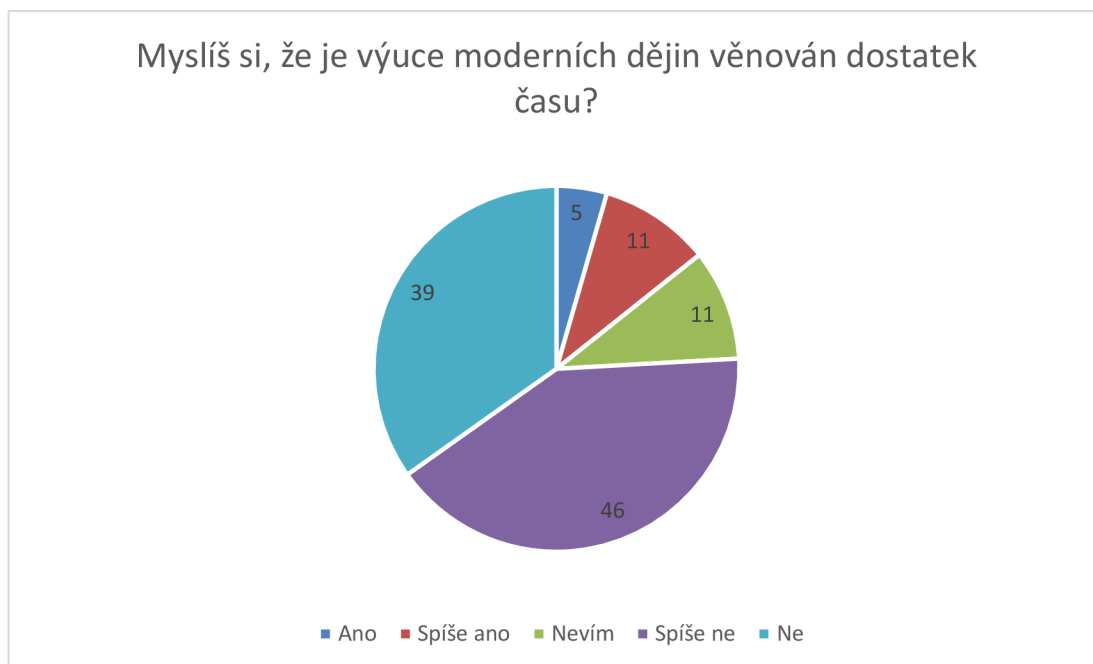
Šestá položka přibližuje pohled žáků na otázku (ne)dostatečné časové dotace u učiva moderních dějin. Respondenti své stanovisko vyjádřili jednou z pěti možností. Výběr odpovědí byl následující: ano; spíše ano; nevím; spíše ne; ne.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	5	4,5 %
Spíše ano	11	9,8 %
Nevím	11	9,8 %
Spíše ne	46	41,1 %
Ne	39	34,8 %

Tabulka 6 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 6 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka VII: Počet hodin dějepisu týdně na vaší škole je dle tvého názoru:

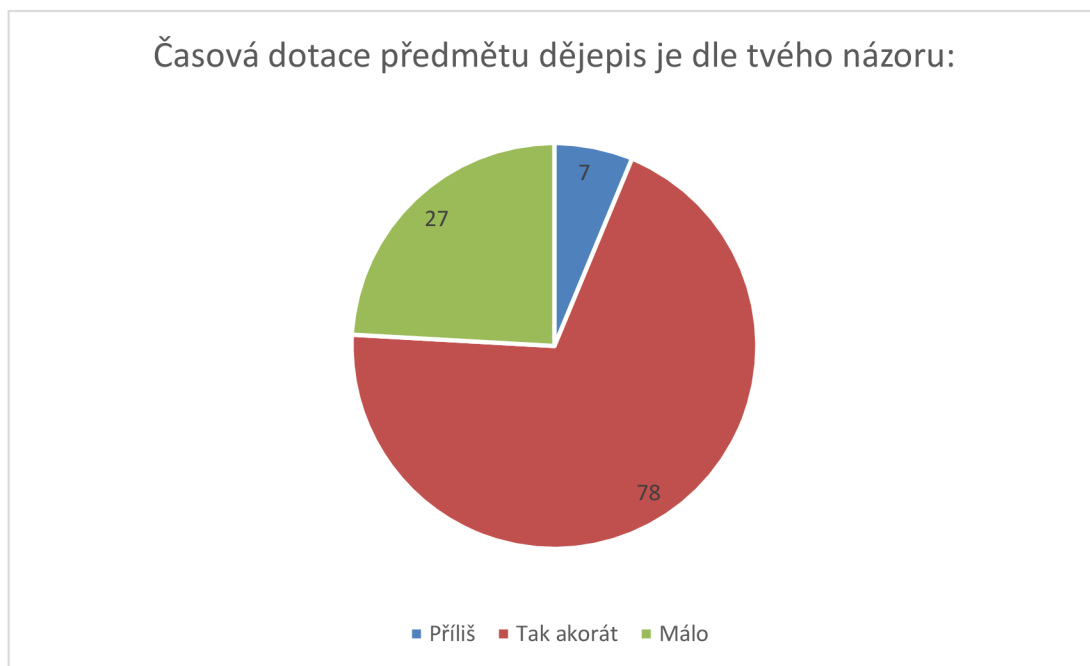
Sedmá otázka reaguje na předchozí položku a rovněž zjišťuje stanovisko studentů k časové dotaci. Respondenti vybírali ze tří možností, konkrétně z těchto možností: příliš; tak akorát; málo.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Příliš	7	6,3 %
Tak akorát	78	69,6 %
Málo	27	24,1 %

Tabulka 7 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 7 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka VIII: Jak se dle tvého názoru žilo před rokem 1989?

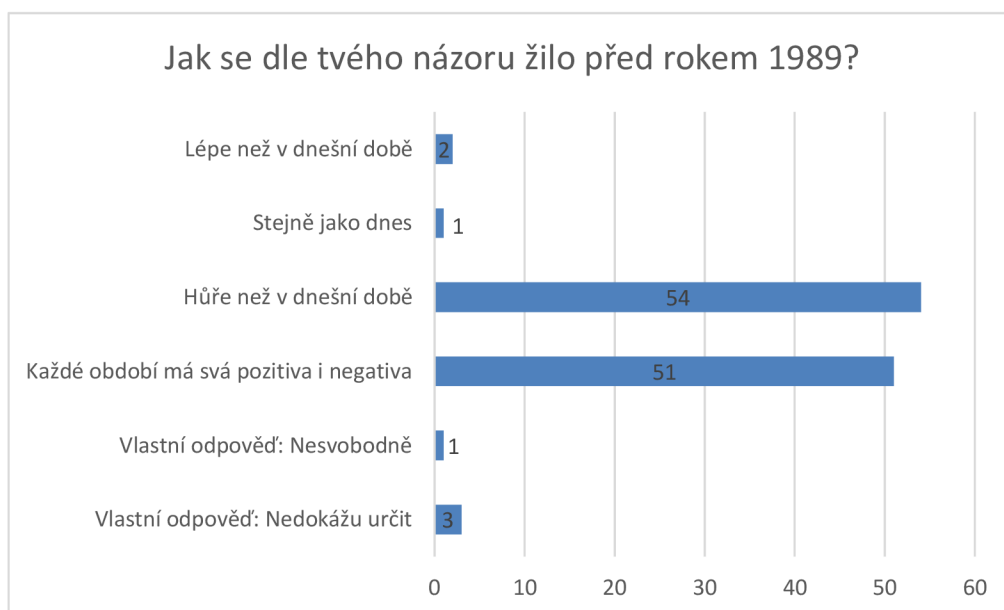
Osmá otázka přibližuje postoj respondentů v otázce vnímání rozdílů života v totalitním a v demokraticky smýšlejícím státě. Studentům byly nabídnuty čtyři odpovědi: Lépe než v dnešní době; Stejně jako dnes; Hůře než v dnešní době; Každé období má svá pozitiva i negativa. V případě, že se dotazovaný neztotožňoval ani s jednou možností, mohl napsat vlastní odpověď.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Lépe než v dnešní době	2	1,8 %
Stejně jako dnes	1	0,9 %
Hůře než v dnešní době	54	48,2 %
Každé období má svá pozitiva i negativa	51	45,5 %
Vlastní odpověď: Nesvobodně	1	0,9 %
Vlastní odpověď: Nedokážu určit	3	2,7 %

Tabulka 8 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 8 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka IX: Setkal/a jsi se s pojmem sametová revoluce?

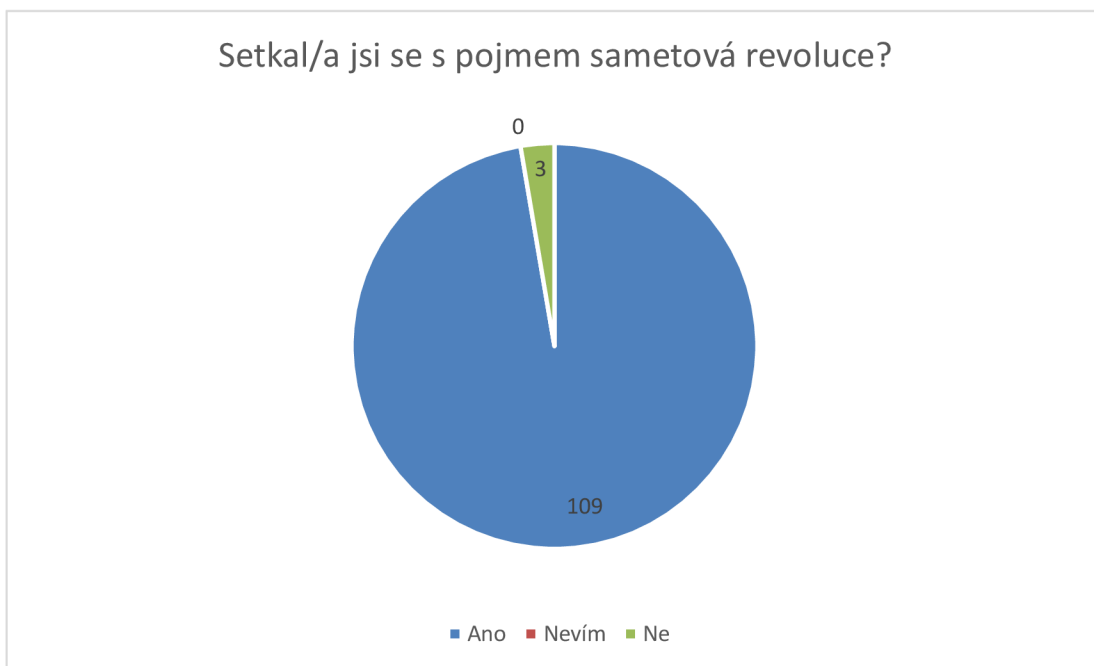
Devátá otázka zjišťuje, zda již narazili během studia na pojem sametová revoluce. Položka rovněž studenta připravuje na následující položku. Dotazovaný odpovídal na otázku volbou jedné ze tří možností, konkrétně: ano; nevím; ne.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	109	97,3 %
Nevím	0	0 %
Ne	3	2,7 %

Tabulka 9 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 9 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka X: Vzpomeně si na nějaké pojmy/jména spojené se sametovou revolucí? Pokud ano, vypiš je.

Desátá položka již testuje znalost respondentů v oblasti konkrétní historické otázky. Ze 112 respondentů si 86 vzpomnělo alespoň na jeden pojem spojený se sametovou revolucí (76,8 %), 26 respondentů uvedlo, že si nevzpomíná ani na jeden pojem či jméno. Celkový počet pojmů, na něž si studenti (86) vzpomněli, dosáhl čísla 391 což v průměru činí 4,5 pojmů na studenta. Následující tabulka představuje odpovědi respondentů s jejich číselným zastoupením.

Pojmy¹⁵² očima studentů:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech ¹⁵³
Václav Havel	71	82,6 %
Občanské fórum (OF)	42	48,3 %
Klíče/cinkání klíčů	33	38,4 %
Demonstrace	32	37,2 %
Pád komunismu/konec režimu	30	34,9 %
Jan Opletal	27	31,4 %
Martin Šmíd	24	27,9 %
Studenti	23	27,6 %
Demokracie	17	19,8 %
Marta Kubišová	13	15,1 %
Svoboda	11	12,8 %
Charta 77	10	11,6 %
Státní bezpečnost	8	9,3 %
Alexander Dubček	8	9,3 %
Václav Klaus	7	8,1 %
Listopadové události	5	5,8 %

¹⁵² Řazeno sestupně

¹⁵³ 86 respondentů odpovídá 100 %

Karel Kryl	5	5,8 %
Symbol V	4	4,7 %
Michail S. Gorbačov	4	4,7 %
Hana Zagorová	4	4,7 %
Gustav Husák	4	4,7 %
Jakeše do koše	3	3,5 %
Národní třída	2	2,3 %
Masaryka na stovku	2	2,3 %
Máme holé ruce	1	1,2 %
Havel na Hrad	1	1,2 %

Tabulka 10 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka XI: Zajímá tě historie města Frýdku-Místku?

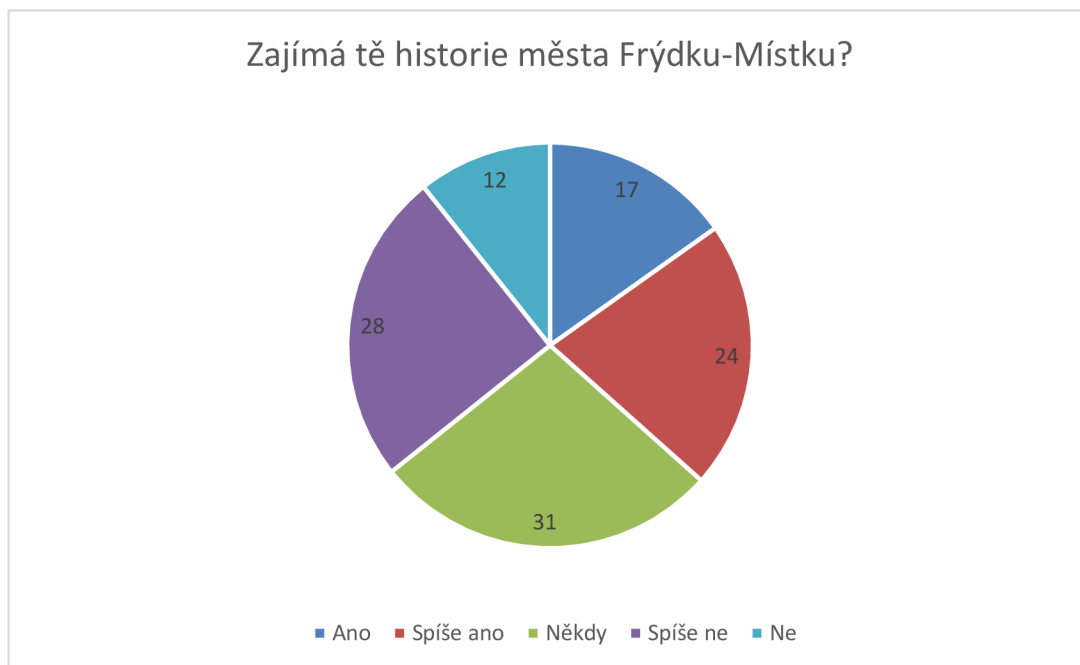
Jedenáctá položka zjišťuje zájem studentů frýdecko-místeckých gymnázií o regionální historii. Tato otázka připravuje studenty na sekci položek pojednávajících o dějinách regionu, v němž navštěvují školu. Respondentovy možné odpovědi na otázky byly následující: ano; spíše ano; někdy; spíše ne; ne.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	17	15,2 %
Spíše ano	24	21,4 %
Někdy	31	27,7 %
Spíše ne	28	25 %
Ne	12	10,7 %

Tabulka 11 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 10 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka XII: Zmiňuje se váš učitel v hodinách dějepisu o historii Frýdku-Místku?

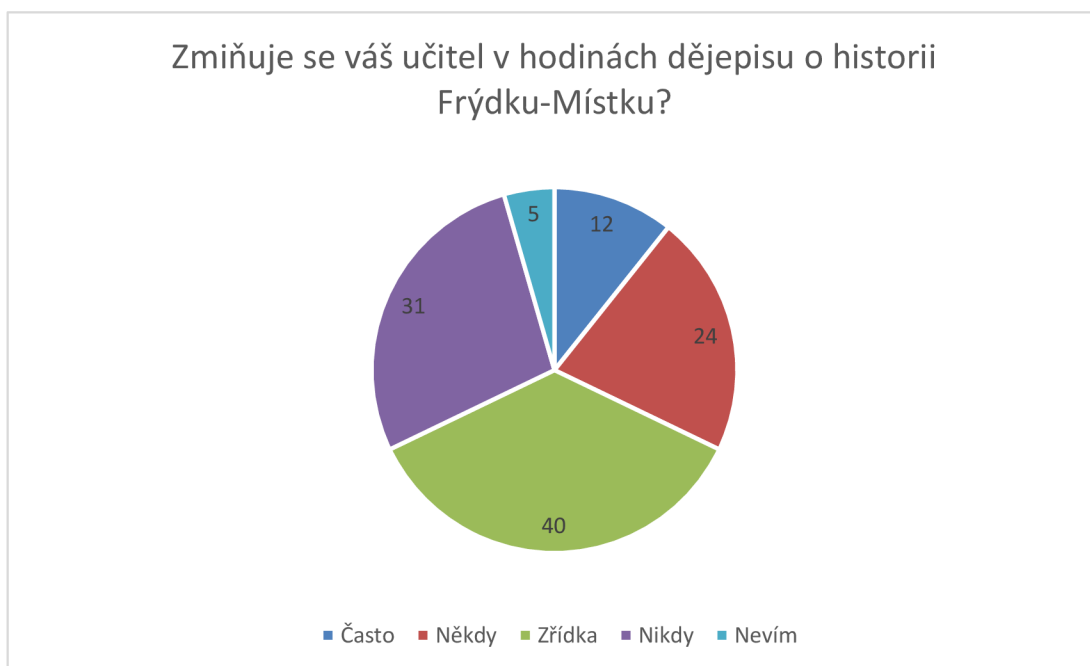
Tato položka zjišťuje, zda se studenti ve výuce dějepisu setkávají s takzvanou regionální historií. Implementace lokálních dějin do výuky dějepisu bývá označována jako motivace pro studenty a rovněž je toto začleňování vnímáno jako charakteristika moderního vyučování. Cílem otázky je reflektovat reálné začlenění regionální historie do výuky z pohledu frýdecko-místeckých gymnazistů.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Často	12	10,7 %
Někdy	24	21,4 %
Zřídka	40	35,7 %
Nikdy	31	27,7 %
Nevím	5	4,5 %

Tabulka 12 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 11 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka XIII: Chtěl/a by ses dozvědět více o historii města Frýdek-Místek z hodin dějepisu?

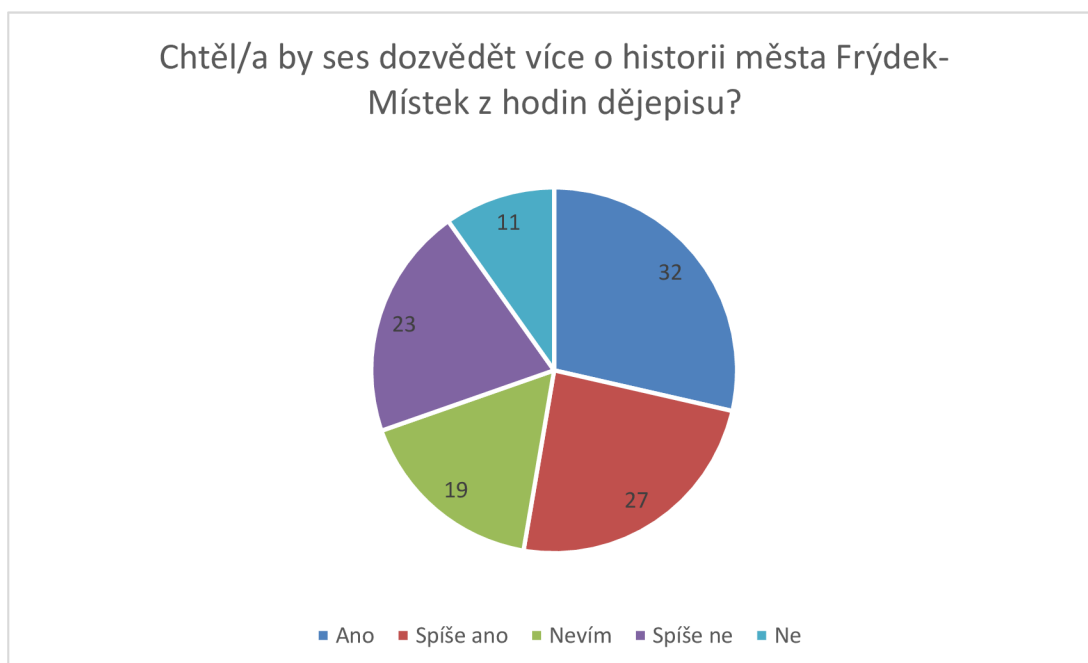
Tato otázka reaguje na předchozí položky, které zjišťovaly zájem studentů o regionální historii a její začlenění do výuky dějepisu. Ačkoliv se respondent o regionální historii ve volném čase nemusí zajímat, mohl by její implementaci do výuky ocenit. V této souvislosti bylo dotazovaným nabídnuto pět možností (ano; spíše ano; nevím; spíše ne; ne), z nichž měli vybrat jednu takovou, která nejvíce odpovídá jejich postoji k této problematice.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	32	28,6 %
Spíše ano	27	24,1 %
Nevím	19	17 %
Spíše ne	23	20,5 %
Ne	11	9,8 %

Tabulka 13 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 12 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka XIV: Pocházíš z Frýdku-Místku či blízkého okolí (do 15 km)?

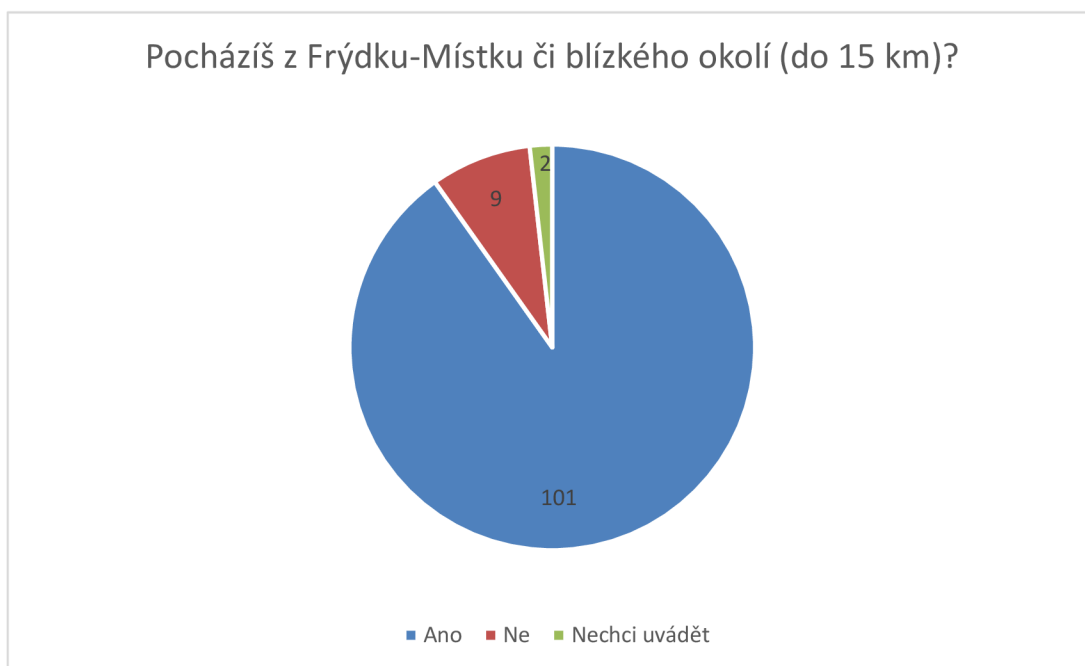
Čtrnáctá položka zjišťuje demografické údaje respondenta. Výpovědní hodnota této otázky posiluje relevanci zejména položek dotýkajících se regionální historie. V této souvislosti předpokládáme, že místo bydliště studenta může ovlivnit jeho postoj vůči zájmu o specifickou historii dané lokality. Tento předpoklad však nemusí být naplněn. Respondenti volili jednu ze tří možností, konkrétně se jednalo o odpovědi: ano; ne; nechci uvádět.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	101	90,2 %
Ne	9	8 %
Nechci uvádět	2	1,8 %

Tabulka 14 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 13 (zdroj: vlastní zpracování)

Otázka XV: Budeš z dějepisu maturovat?

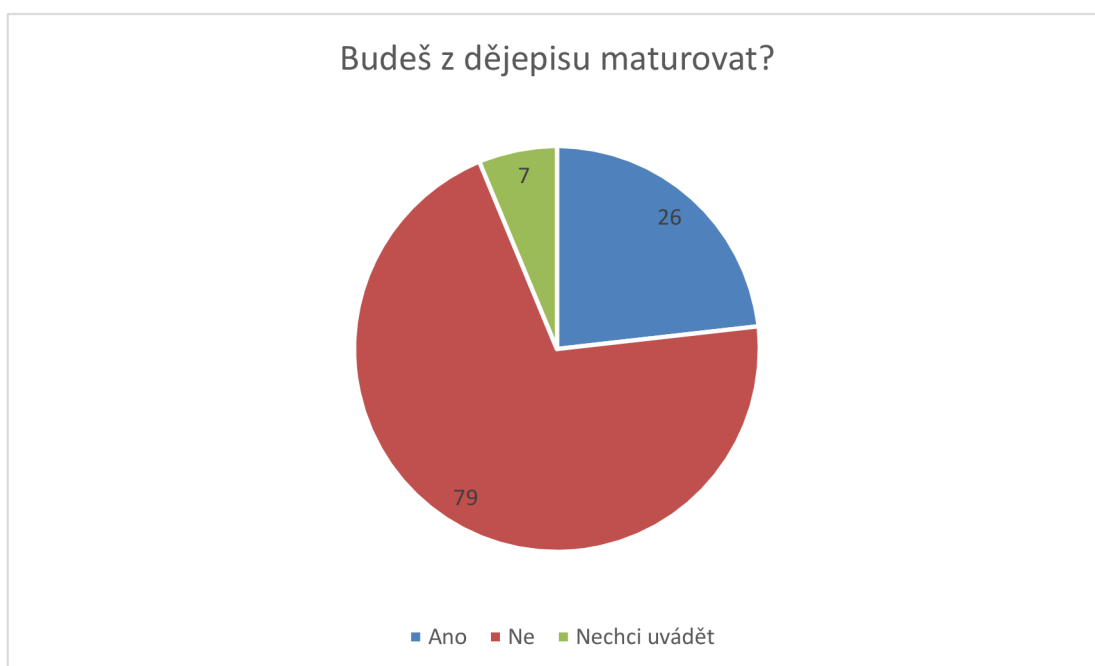
Poslední otázka stejně jako předchozí zjišťuje demografické údaje o studentovi. Na položku zjišťující, zda bude dotazovaný z předmětu dějepis maturovat, mohli respondenti odpovědět jednou ze tří nabízených možností, konkrétně: ano; ne; nechci uvádět.

Přehled odpovědí s číselným zastoupením a přepočtem na procenta:

Odpověď	Počet odpovědí	Vyjádřeno v procentech
Ano	26	23,2 %
Ne	79	70,5 %
Nechci uvádět	7	6,3 %

Tabulka 15 (zdroj: vlastní zpracování)

Vyjádření dat pomocí grafu:

Graf 14 (zdroj: vlastní zpracování)

6.2 Shrnutí dat získaných dotazníkovým šetřením

Cílovou skupinou dotazníkového šetření byli gymnaziální studenti maturitního ročníku z Frýdku-Místku. Podstata dotazníku spočívala v přiblížení reálného pohledu na výuku moderních dějin, a to očima studentů, čímž získaná data mohou složit jako zpětná vazba pro vyučující. Výzkum měl mimo způsob výuky moderních dějin na školách přiblížit studentovy preference a postoje, zejména jejich zájem o zkoumanou problematiku, a to jak z pohledu celorepublikového kontextu, tak regionálního.

Na základě získaných dat lze tvrdit, že studenty moderní dějiny zajímají, což odpovídá výpovědi dotazovaných učitelů, kteří rovněž sdělili, že moderní historie patří mezi oblíbené učivo. Komparujeme-li první položku (zájem o moderní dějiny obecně) s druhou (zájem o historii ve volném čase), můžeme si všimnout, že na základě získaných reakcí je patrné, že respondenti se o dané problematice dozívají především ze školních lavic nežli z vlastní iniciativy ve volném čase. Položka zkoumající přípravu studentů na hodiny dějepisu rovněž dokazuje motivaci získat historické znalosti. Zatímco pro přípravu na test či zkoušení by gymnazistům mohly stačit poznámky z hodin (58,9 %) nebo nastudování učebnice (41,1 %), četné zastoupení si našly rovněž aktivity rozšiřující jejich povědomí o historii, konkrétně například sledování dokumentů či dobových filmů (47,3 %), vyhledáváním informací na internetu (70,5 %) nebo rozhovory s pamětníky (28,6 %).

U čtvrté položky zjišťující preferované výukové metody a způsoby předávání učiva učiteli v hodinách dějepisu respondenti nejčastěji uvedli možnosti tradičního frontálního výkladu (67 %), případně výkladu doplněného o prezentaci (54,5 %). Jako další způsoby předávání učiva v hodinách dějepisu byla často volena práce s učebnicí (39,3 %), diskuze (33,9 %) a s malým rozdílem rovněž práce s mapami či fotografiemi (30,4 %). Dle studentů vyučující sporadicky využívají projekci videí (18,8 %).

Pátá otázka zjišťovala spokojenost studentů s učebnicí dějepisu. Jelikož každý učitel preferuje jinou učební pomůcku (dotazovaní učitelé uvedli tyto dvě: Dějepis pro gymnázia a střední školy; Moderní dějiny pro střední školy), získaná data nevyovídají o totožné učebnici, ale o obecném postoji studentů k učební pomůcce transformující učivo 20. století po současnost. Názory respondentů u této otázky jsou poměrně rozmanité. Nejčastější zvolenými možnostmi bylo spíše ano (25,9 %), nevím (21,4), odpovědi ano a spíše ne získaly totožných 17,9 % a nejmenší zastoupení získala odpověď ne (14,3 %). Na základě těchto

nejednotných odpovědí lze tvrdit, že spokojenost s učebnicí je především preferenčního charakteru jednotlivce.

Následující dvě položky odhalují pohled maturantů na časovou dotaci v předmětu dějepis. První otázka zjišťuje stanoviska respondentů v otázce dostatečné časové dotace na výuku moderních dějin. Zde převládaly odpovědi spíše ne (41,1 %) a ne (34,8 %), možnosti nevím a spíše ano získaly stejný počet hlasů (9,8 %) a nejmenší procento patří názoru ano (4,5 %). Následující položka zjišťovala, zda studentům vyhovuje časová dotace předmětu dějepis. Zatímco pro 6,3 % dotazovaných je to příliš, 24,1 % se domnívá, že je to naopak málo. Většinový počet (69,6 %) připadl zlatému středu, tedy možnosti tak akorát. Zde můžeme komparovat získané hodnoty těchto dvou položek. I přes to, že se většina maturantů (41,1 % a 34,8 %) domnívá, že moderním dějinám není věnován dostatek času, majorita dotazových (69,6 %) je s dotací hodin dějepisu spokojena.

Osmá otázka mířila na povědomí studentů o období před sametovou revolucí v Československu, a to nejen z hlediska teoretické znalosti dané problematiky, ale například díky získaných informací od starších generací a podobně. Mimo již připravené možnosti mohli dotazovaní vyplnit jinou odpověď. Tuto variantu využili čtyři dotazovaní, kteří doplnili možnosti nedokážu určit (2,7 %) a nesvobodně (0,9 %). Z nabízených položek získaly majoritní procento odpovědi hůře než v dnešní době (48,2 %) a každé období má svá pozitiva i negativa (45,5 %). Nejméně studentů zvolilo variantu lépe než v dnešní době (1,8 %) a stejně jako dnes (0,9 %).

Devátá položka zjišťovala, zda se maturanti setkali s pojmem sametová revoluce, z nichž 97,3 % uvedlo, že ano a 2,7 % zvolilo možnost ne. Na tuto otázku navazoval následující úkol, v němž se po respondentech vyžadovalo vypsání pojmů či jmen, která se pojí se sametovou revolucí. Ze 112 dotazovaných si alespoň na jeden pojem či jméno vzpomnělo 86 studentů, tj. 76,8 %. Počet vypsání pojmů se lišil, v průměru se však jednalo o čtyři až pět pojmů na osobu. Nejčastěji se opakující odpověď byla osobnost Václava Havla (82,6 %), Občanské fórum (48,3 %), klíče (38,4 %), demonstrace (37,2 %), pád komunistického režimu (34,9 %) a další. Veškerý přehled pojmů je k dispozici u otázky X.

Jedenáctá otázka již mířila na regionální historii města Frýdku-Místku. Cíl položky bylo zjistit, zda se studenti frýdecko-místeckých škol zajímají o místní historii. Na základě získaných dat vyplývá, že maturanti zastávají různá stanoviska, logicky, odpovědi některých souvisí s místem bydliště neboli nepochází-li respondent z dané oblasti, jeho motivace k poznání dějin

daného místa nemusí být přítomna. Nejčastěji zvolenou variantou byla neutrální odpověď někdy (27,7 %), kterou následovalo spíše ne (25 %), spíše ano (21,4 %), ano (15,2 %) a ne (10,7 %).

Následující položka přibližovala začlenění regionální historie do výuky dějepisu. Dle studentů vyučující zmiňuje dějiny Frýdku-Místku zřídka (35,7 %), nikdy (27,7 %), někdy (21,4 %), často (10,7 %) a možnost nevím zvolilo zbývajících 4,5 % dotazovaných. S tímto dotazem souvisí třináctá otázka, která u studentů zjišťuje jejich motivaci dozvědět se z hodin dějepisu více o historii města, v němž studují. Dle vyhodnocených odpovědí je zjevný zájem studentů o získání většího povědomí o místní historii. Mezi nejčastější odpovědi respondentů u této položky bylo ano (28,6 %), spíše ano (24,1 %), spíše ne (20,5 %), nevím (17 %) a ne (9,8 %).

Závěrečné otázky se týkaly demografických údajů respondenta. První z nich zjišťovala přibližné bydliště studenta, tj. zda pochází z Frýdku-Místku či okolí. Jelikož se jedná o citlivý údaj, mezi možnostmi se nacházela varianta nechci uvádět, kterou zvolilo 1,8 % respondentů. Odpověď ne získala 8 % a 90,2 % dotazovaných uvedlo, že pochází z dané lokality. Poslední otázka rovněž zjišťovala demografický údaj, a to, zda bude daný respondent z předmětu dějepisu maturovat. Stejně jako u otázky předchozí, i zde mohl dotazovaný odmítnout vyjádřit vyhraněné stanovisko, a tak i 6,3 % maturantů učinilo. Kladně odpovědělo 23,2 % respondentů a negativně 70,5 %.

Dotazníkové šetření přiblížilo pohled frýdecko-místeckých gymnazistů na otázku výuky moderních dějin v předmětu dějepis a jejich motivaci dozvědět se z vyučování více informací o regionální historii.

Získané informace potvrzují, že moderní dějiny jsou studenty vnímány jako atraktivní téma. Na druhé straně i když mají dotazovaní o problematiku 20. a 21. století zájem, vyučující je nucen čelit dilematu, a to, jak skloubit velké množství informací s kvalitní transformací v praxi. To nás dostává k paradoxu vyplývajícího ze získaných odpovědí. I když se studenti domnívají, že není moderním dějinám věnován ve výuce dostatek času, nemají zájem o navýšení hodinové dotace pro předmět dějepis. Tato skutečnost může sloužit k revizi školního vzdělávacího programu a případnému upravení jeho obsahu. Dotazník dále ověřoval znalosti učiva sametová revoluce u maturitních ročníků. Pomineme-li fakt, že 26 respondentů si nevzpomnělo ani na jeden pojem či jméno pojící se se sametovou revolucí, zbývajících 86 studentů své znalosti obhájilo a na základě jejich odpovědí můžeme vyvodit pojmy, které

jsou touto generací vnímány za klíčové. Dalším zjištění, které dotazníkové přineslo je vyjádření zájmu respondentů o regionální historii. Ačkoliv maturanti neoplývají iniciativou dozvědět se o lokálních dějinách ve volném čase, z dotazníku vyplývá, že by se o této problematice rádi více dozvěděli ze školních lavic. I přes fakt, že se obě školy v předmětu dějepisu prezentují jako pokrokové a slibují začlenění regionálních dějin do výuky, studenti tuto (ne)realizaci hodnotí rozmanitě, čímž bezpochyby poskytují zpětnou vazbu vyučujícím, kteří by na základě tohoto šetření mohli upravit své výstupy v hodinách.

Potvrzení či vyvrácení předem stanovených hypotéz:

1. Výuce moderních dějin na gymnáziích není věnován dostatek času.

Data vyplývající z odpovědí studentů potvrzují stanovenou premisu. Nejčastější reakce studentů v tomto případě byla spíše ne (41,1 %) a ano (34,8 %).

2. Studenti mají zájem o implementaci regionálních dějin do výuky.

Získaná data potvrdila nejen všeobecný zájem o moderní dějiny (46,4 % ano, 18,8 % spíše ano), ale rovněž touhu dozvědět se o regionální historii více. Ačkoliv se ve svém volném čase studenti o regionální historii příliš nezajímají (viz. otázka XI), respondenti vyjádřili zájem o získání většího povědomí o lokální historii z hodin dějepisu.

7 Aktivita pro studenty: Sametová revoluce ve Frýdku-Místku

V první řadě je potřeba uvědomit si, proč je implementace regionální historie důležitá. Hodiny dějepisu mohou být pro studenty náročné, zvláště proto, že nemusí být s to probíranou problematiku pochopit či si ji představit. Lokální dějiny tak představují účastníkům výchovně-vzdělávacího procesu něco známého, něco, s čím se dennodenně setkávají, pouze si to neuvědomují. V zásadě bývají vyzdvihovány zejména tyto argumenty podporující začlenění regionální historie do výuky: motivace studentů; explanační funkce; rozvoj osobnosti.

Motivační funkce spočívá zejména v probuzení zájmu o dané učivo. Toho lze dosáhnout několika způsoby, například referencí na významnou osobnost z daného regionu, jež má souvislost s právě probíraným obdobím, promítnutím dobové fotografie či prací s autentickými texty a podobně.

Regionální dějiny studentům rovněž umožňují propojení teoretického základu s praktickým příkladem. Konkrétně, chceme-li studentům vysvětlit, že komunismus prosazoval ateismus a vystupoval proti náboženskému vyznání, můžeme poukázat na konkrétní sakrální památku, poblíž které byla postavena stavba snižující estetický zážitek při pohledu na ni.

Třetím důvodem pro začlenění lokálních dějin pro výuku je rozvoj studentovy osobnosti. U studenta bývá posilováno kritické historické myšlení, jež ho učí k obezřetnosti při nakládání s dobovými informacemi, posílení schopnosti indukce a dedukce a v neposlední řadě jsou u studentů upevňovány hodnoty, jako například kladný vztah k vlasti.¹⁵⁴

Následující pracovní list představuje inspiraci pro vyučující v otázce začlenění regionální historie do výuky moderních dějin (zaměřeno na rok 1989).

¹⁵⁴ ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. In: Metodický portál RVP.cz. Online, cit. 10. 5. 2021, dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html/>

Informace k pracovnímu listu Rok 1989 ve Frýdku-Místku

Cíle: Student aplikuje nabyté znalosti z celorepublikového kontextu pádu režimu na region, v němž studuje, aktivně se zapojuje do skupinové práce, vhodně argumentuje a uvědomuje si hodnoty totalitního a demokraticky smýšlejícího státu.

Návaznost na RVP G: učivo *Pád komunistických režimů a jejich důsledky* spadá pod tematický celek *Soudobé dějiny*. Tato problematika je gymnaziálním studentům představena ve čtvrtém ročníku/oktávě.

Klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní a kompetence občanské

Mezipředmětové vztahy: Základy společenských věd, Zeměpis

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Časová dotace: 30 minut

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, mapa Frýdku-Místku

Instrukce k realizaci:

Úkol 1: Studenti samostatně odpovídají na otázky vážící se k přiložené fotografii. První otázka ověřuje studentovu schopnost orientovat se ve městě Frýdek-Místek. Druhá otázka zjišťuje, zda student dokáže vyvodit na základě indicií, jež fotografie a samotný pracovní list nabízí, která událost je na obrázku zvěčněna. Posledním bodem u této otázky je pokus tipnout si, kolik osob se na náměstí sešlo.

Úkol 2: Studenti samostatně odpovídají na otázky pojící se k fotografii č. 2. První z otázek zjišťuje, zda se studenti setkali s osobností, jež je na obrázku vyobrazena. V případě, že studenti ví, která persona je na fotografii zvěčněna, mají za úkol u druhé otázky přiblížit, čím se tato osoba stala pro Frýdek-Místek důležitou. Předpokládáme-li, že se s Pavlem Vyvijalem nikdo neseťkal, můžeme studentům promítnout rozhovor z novin Frýdecko-místecký patriot (č. 11 z roku 2015), v němž je přiblížen život porevolučního starosty.

Úkol 3: Studenti jsou rozděleni do skupin (5 až 6 osob). Každý ze studentů si vybere jednu z níže uvedených postav tak, aby se ve skupině vyskytoval vždy právě jeden reprezentant dané osoby. Cílem zúčastněných je vžít se do role daného jedince v roce 1989 a na základě krátkého životního příběhu vymyslet argumenty pro nebo proti komunistickému režimu.

Rok 1989 ve Frýdku-Místku

Úkol 1: Prohlédni si fotografii a odpověz na otázky (A-C).

Obrázek 1 (zdroj: Frýdecko-místecký a třinecký deník, online)

A) Kde byla fotografie pořízena?

B) Věděl/a bys, při jaké příležitosti byla tato fotografie pořízena?

C) Kolik osob se podle tebe zúčastnilo zachycené události?

Úkol 2: Prohlédni si fotografii a odpověz na otázky (A-B).

Obrázek 2 (zdroj: Frýdecko-místecký patriot, č. 11, 2015)

A) Která významná osobnost pojící se s Frýdkem-Místkem je zachycena na fotografii?

B) Věděl/a bys, čím se tato persona zasloužila o respekt obyvatel Frýdku-Místku?

Úkol 3: **Skupinová aktivita:**

Rozdělte se do skupin po pěti nebo šesti. Každý student si zvolí jednu osobu, jež bude reprezentovat. Každá postava se v dané skupině může vyskytovat pouze jednou. Pokuste se vžít se do role dané postavy a argumentujte pro nebo proti komunistickému režimu z pohledu vaší role v roce 1989.

Petr, 17 let

Rodiče Petra nejsou členy KSČ a nesouhlasí s politikou této strany. Petr chtěl vždy studovat na gymnáziu ve Frýdku-Místku a následně na lékařské fakultě, aby se mohl stát lékařem. Ačkoliv jsou Petrovy znalosti na vysoké úrovni, vzdělání na gymnáziu mu bylo odepřeno a nyní studuje technicky zaměřenou strojírenskou střední školu.

Lukáš, 28 let

Lukáš pracuje na pozici ředitele místní textilní firmy. Sice pro tuto pozici neměl dostatečnou kvalifikaci, ale díky členství v KSČ byl na místo zvolen. Náplň práce Lukáše příliš nebaví, jelikož si není jistý, jak některé ze svých pracovních povinností plnit. Na druhou stranu si mladý ředitel užívá vysokého postavení, které mu přináší prestiž.

Marcela, 65 let

Marcela se často vrací ve svých vzpomínkách do mládí a vybavuje si hrůzy druhé světové války. Pamatuje si, jak se museli s rodinou schovávat ve sklepě při náletech nebo jak bojovali s nedostatkem jídla. Tyto vzpomínky jsou pro důchodkyni těžké, jelikož během války přišla o svého tatínka, který zemřel v koncentračním táboře těsně před osvobozením. Situace se pro její rodinu zlepšila s nástupem strany KSČ k moci, která společnosti velice pomohla.

František, 55 let

František pochází z rodiny statkářů. Již odmala byl veden k převzetí tohoto odkazu. Františkovi mělo v dospělosti připadnout celé hospodářství, ale osud tomu nepřál. V důsledku znárodnování přišla Františkova rodina o všechna pole a louky, zůstala jim pouze chalupa se zahradou. František chce získat zpět majetek, který mu režim neprávem vzal.

Lucie, 20 let

Lucie má již od mala ráda všechny druhy dobrodružství. Jejím největším snem je procestovat celý svět. Ačkoliv režim neumožňuje cestovat do všech zemí světa, vybírá si pouze z těch dostupných. Nedávno si Lucie zažádala o povolení vycestovat k moři do Bulharska. Včera Lucii přišel dopis s vyrozuměním, že její žádost byla zamítnuta.

Jaroslav, 40 let

Jaroslav je tajným agentem StB. Během svého působení ublížil mnoha lidem zejména kvůli donašečství a dalších neetických činů. Nyní se však bojí, aby jeho prohřešky nevyplavaly na povrch a nepřišel tak o svou pověst. Rád by si zachoval imunitu, kterou mu režim poskytl.

Závěr

Učivo pádu režimu bývá z pohledu studentů vnímáno již jako dávná historie. Jedná se však o problematiku, která by se při výuce dějepisu neměla podceňovat a měl by jí být věnován dostatek času. Pád režimu v Československu znamenal pro společnost monumentální změny, a to zejména týkající se přechodu k demokratickým hodnotám a státu takovému, jako ho známe dnes. Přínos tématu je patrný v mnoha ohledech, kupříkladu ve schopnosti rozpoznat totalitní stát od demokratického a zejména v rozvoji a upevňování studentových hodnot. Musíme se však pozastavit nad faktem, že učivo bývá žákům prezentováno zejména z celostátního pohledu, v tomto případě z hlavního města Prahy, kde sametová revoluce započala a vyústila v konec komunistické diktatury u nás. Pražské události nicméně ovlivnily dění po celém Československu, na což by se při výuce dějepisu nemělo zapomínat, a naopak je vhodné studenty motivovat výukou tématu se zaměřením na specifika regionu, z něhož pochází či ve kterém studují.

Diplomová práce přináší nástin událostí ve Frýdku-Místku, jež sametové revoluci a pádu režimu předcházely. Kapitola představuje obecný pohled do regionální historie města, díky kterému lze pozorovat podobnosti či naopak rozdílnosti s výkladem celostátních dějin. Tato pasáž představuje kontext a souvislosti pro následující část.

Další část práce přibližuje pád komunistického režimu, a to jak z pohledu hlavního města, tak z Frýdku-Místku. Naneštěstí nedostatek dochovaných zdrojů o frýdecko-místeckém dění v roce 1989 znemožňuje zevrubné zachycení sametové revoluce ve městě. I přes tuto komplikaci práce zachycuje klíčové politické a společenské změny ve Frýdku-Místku.

Následující kapitola začleňuje učivo sametové revoluce do RVP G a ŠVP dvou konkrétních škol ve Frýdku-Místku. Rovněž je zde přiblížen význam učebnic a pojetí učiva sametové revoluce a pádu režimu, prezentovaného dvěma učebnicemi, s nimiž daná gymnázia pracují.

Praktická část se skládá ze dvou hlavních sekcí, a to polostrukturovaného interview a dotazníkového šetření. Interview přibližuje zkušenosti tří gymnaziálních učitelů dějepisu na výuku moderních dějin. Dotazník zachycuje pohled maturantů na výuku moderních dějin, zejména sametové revoluce a začlenění regionální historie do výuky. V reakci na potvrzení předem stanovených hypotéz u dotazníkového šetření je práce doplněna o pracovní list s úlohami zohledňujícími regionální historii Frýdku-Místku.

Cílem práce bylo shromáždit chronologický výčet historických událostí ve Frýdku-Místku v letech 1945 až 1989, který může posloužit pedagogům při aplikaci regionální historie

do výuky dějepisu. Další podstatou práce bylo přiblížení výchovně-vzdělávacího procesu na frýdecko-míšeckých gymnáziích očima učitelů a studentů závěrečného ročníku. Reakce vyučujících lze využít v rámci inspirace pro přípravu vyučovací hodiny, zejména jejich vzpomínky na rok 1989. Získaná data z dotazníku mohou sloužit pro vyučující dějepisu jako zpětná vazba pro jejich výuku či mohou přiblížit preference studentů. Závěrečným přínosem práce je pracovní list, který lze využít při výuce frýdecko-míšeckých událostí zaměřujících se na rok 1989.

Seznam použitých zkratek

Apod. = A podobně

F-M = Frýdek-Místek

GPB = Gymnázium Petra Bezruče

GSOŠ = Gymnázium a Střední odborná škola

Inv. = Inventarizováno

KSČ = Komunistická strana Československa

MěNV = Městský národní výbor

Např. = Například

OF = Občanské fórum

ONV = Okresní národní výbor

OV = Okresní výbor

RVP G = Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

SNB = Státní národní bezpečnost

SOkA = Státní okresní archiv

StB = Státní bezpečnost

ŠVP = Školní vzdělávací program

Tj. = To je

ÚV = Ústřední výbor

Seznam zdrojů

Literatura:

ADAMEC, Tomáš a kol. Frýdek-Místek. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-314-3.

ADAMEC, Tomáš. *Frýdek-Místek 750: Výběrové kalendárium*. Frýdek-Místek: Kultura FM, Národní dům Frýdek-Místek, příspěvková organizace, 2017.

BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007. ISBN 978-80-87000-11-3.

BENEŠ, Zdeněk a kol. *Sondy a analýzy: učebnice dějepisu – teorie a multikulturní aspekty edukačního média*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – Divize nakladatelství Tauris, 2008. ISBN 978-80-211-0570-6.

BLAŽEK, Petr a Jaroslav PAŽOUT, ed. *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2013. ISBN 978-80-7285-166-9.

ČURDA, Jan a DVOŘÁK, Jan. *Moderní dějiny pro střední školy: světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století*. Brno: Didaktis, 2014. ISBN 978-80-7358-223-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KREJČOVÁ, Soňa. *Debata o reformě českého školství v letech 1989–2004*. Brno 2012. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/e84c0/DP-Krejцова.pdf>

KUKLÍK, Jan a KUKLÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2002. ISBN 80-7235-175-3.

PÍŠOVÁ, Michaela a kol. *Kurikulární reforma na gymnáziích: případové studie tvorby kurikula*. Praha: Výzkumná ústav pedagogický, 2012. ISBN 978-80-87000-81-6.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Šesté, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-132-3.

RADOVANOVIČ, Dušan, ed. *Znovu 89: týden po týdnu, den po dni*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5410-9.

SEBESTYEN, Victor. *1989: pád východního bloku*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3235-7.

SIKOROVÁ, Zuzana. *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7368-412-6.

SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad-prosinec 1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997. Knihy dokumenty. ISBN 80-85270-72-2.

Gymnázium a Střední odborná škola, Frýdek-Místek, Cihelní 410. *Školní vzdělávací program*. Dostupné na: sekretariát školy.

Archivní zdroje:

Frýdecko-místecký patriot. *Listopad 89? Zaplat' Pán Bůh, že byl, říká porevoluční starosta města Pavel Vyvijal při vzpomínkách na tehdejší dobu*. č. 11. 1. 11. 2015.

Mladá fronta. *Jednání vlád ČSSR, ČSR a SSR: K událostem 17. listopadu*. č. 274. 21. 11. 1989.

Ozvěny. *Aktivizace všech komunistů – přechod do účinné protiofenzivy*. č. 48. 1. 12. 1989.

Ozvěny. *Hlasy našich pracujících*. č. 6. 10. 2. 1989.

Ozvěny. *Měsíc leden s rekordními výkony*. č. 6. 10. 2. 1989.

Ozvěny. *Nepřátelské výzvy odmítáme*. č. 27. 7. 7. 1989.

Ozvěny. *Nespokojenost se složením vlády*. č. 49. 8. 12. 1989.

Ozvěny. *O průběhu generální stávky v našem okrese*. č. 48. 1. 12. 1989.

Ozvěny. *Odsouzení protisocialistických akcí*. č. 3. 20. 1. 1989.

Ozvěny. *Oslavy 41. výročí Vítězného února a vzniku Lidových milicí*. č. 7. 17. 2. 1989.

Ozvěny. *Podpora občanskému fóru*. č. 49. 8. 12. 1989.

Ozvěny. *Podpora procesu přestavby a demokratizace společnosti*. č. 48. 1. 12. 1989.

Ozvěny. *Provokace nestrpíme*. č. 29. 21. 7. 1989.

Ozvěny. *Před jednáním krajské komise regionálních dějin KSČ*. č. 38. 22. 9. 1989.

Ozvěny. *Rozhodné NE naší mládeže*. č. 35. 1. 9. 1989.

Ozvěny. *Slova odsouzení protisocialistických vystoupení v Praze*. č. 7. 17. 2. 1989.

Ozvěny. *Slova odsouzení protisocialistických vystoupení v Praze*. č. 7. 17. 2. 1989.

Ozvěny. *Věrnost cestě nastoupené Únorem*. č. 9. 3. 3. 1989.

Ozvěny. *Výzva odboru školství ONV*. č. 50. 15. 12. 1989.

Ozvěny. *Zelený kruh*. č. 49. 8. 12. 1989.

Ozvěny. *Zpráva ze zasedání předsednictva okresního výboru KSČ*. č. 39. 29. 9. 1989.

Ozvěny. *Zpráva ze zasedání předsednictva OV KSČ*. č. 1. 6. 1. 1989.

Rudé právo. *Odkaz 17. listopadu*. č. 272. 18. 11. 1989.

Rudé právo. *Poslanci schválili změny v ústavě*. č. 282. 30. 11. 1989.

Rudé právo. *Zneužili 28. října*. č. 255. 30. 10. 1989.

Státní okresní archiv Frýdek-Místek, fond Městský národní výbor Frýdek-Místek, inv. č. 1, *Kronika Frýdku-Místku – 1. díl*.

Státní okresní archiv Frýdek-Místek, fond Městský národní výbor Frýdek-Místek, neinventarizováno, *Kronika Frýdku-Místku – 2. díl*.

Státní okresní archiv Frýdek-Místek, fond Městský národní výbor Frýdek-Místek, neinventarizováno, *Kronika Frýdku-Místku – 6. díl*.

Internetové zdroje:

ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. In: Metodický portál RVP.cz. Online, cit. 10. 5. 2021, dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html/>

Gymnázium Petra Bezruče, Frýdek-Místek. *Školní vzdělávací program*. Online, cit. 15. 3. 2021, dostupné na: <https://www.gpbfm.cz/o-skole/dokumenty/>

MORYS, Lukáš. *30 let od revoluce: převrat pohltit také Frýdek-Místek*. In: Frýdecko-místecký a třinecký deník.cz. Online, cit. 10. 5. 2021, dostupné na: https://fm.denik.cz/zpravy_region/30-let-od-revoluce-prevrat-pohltit-take-frydek-mistek-20191116.html

MŠMT ČR. *Výuka moderních dějin – výzkum a jeho výsledky*. Online, cit. 12. 4. 2021, dostupné na: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/vyuka-modernich-dejin-vyzkum-a-jeho-vysledky>

Oficiální stránky statutárního města Frýdek-Místek. *O městě: Statistické informace*. Online, cit. 24. 10. 2020, dostupné na: <https://www.frydekmistek.cz/cz/o-meste/statisticke-informace>

Paměť národa. *Zveřejnění petice Několik vět*. Online, cit. 30. 10. 2020, dostupné na: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/zverejneni-petice-nekolik-vet>

Vlastní archiv¹⁵⁵:

Učitel A, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

Učitel B, interview, 14. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

Učitel C, interview, 11. 12. 2020, rozhovor vedla Jana Brabcová.

¹⁵⁵ V rámci zachování anonymity vyučujících nebudou jejich jména či další identifikační údaje zveřejněny. Respondenti svůj souhlas s podstoupením interview potvrdili podpisem prohlášení o dobrovolném poskytnutí rozhovoru.

Seznam grafů

Graf 1: Zájem studentů o moderní dějiny	50
Graf 2: Zájem studentů o historii ve volném čase	51
Graf 3: Materiály využívané studenty ke studiu dějepisu	52
Graf 4: Způsoby předávání učiva moderních dějin učitelem	53
Graf 5: Spokojenost s učebnicí dějepisu	54
Graf 6: Pohled studentů na časovou dotaci moderních dějin	55
Graf 7: Pohled studentů na časovou dotaci předmětu dějepisu	56
Graf 8: Život před rokem 1989 očima studentů	57
Graf 9: Znalost pojmu sametová revoluce.....	58
Graf 10: Zájem o historii města Frýdek-Místek	61
Graf 11: Zkušenost se začleněním regionální historie do výuky dějepisu	62
Graf 12: Zájem o častější implementaci regionálních dějin do výuky dějepisu.....	63
Graf 13: Bydliště studentů.....	64
Graf 14: Maturita z dějepisu	65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zájem studentů o moderní dějiny	50
Tabulka 2: Zájem studentů o historii ve volném čase	51
Tabulka 3: Materiály využívané studenty ke studiu dějepisu.....	52
Tabulka 4: Způsoby předávání učiva moderních dějin učitelem.....	53
Tabulka 5: Spokojenost s učebnicí dějepisu.....	54
Tabulka 6: Pohled studentů na časovou dotaci moderních dějin.....	55
Tabulka 7: Pohled studentů na časovou dotaci předmětu dějepis	56
Tabulka 8: Život před rokem 1989 očima studentů.....	57
Tabulka 9: Znalost pojmu sametová revoluce	58
Tabulka 10: Pojmy/jména pojící se se sametovou revolucí, na něž si studenti vzpomněli .	59
Tabulka 11: Zájem o historii města Frýdek-Místek	61
Tabulka 12: Zkušenost se začleněním regionální historie do výuky dějepisu	62
Tabulka 13: Zájem o častější implementaci regionálních dějin do výuky dějepisu?	63
Tabulka 14: Bydliště studentů	64
Tabulka 15: Maturita z dějepisu	65

Seznam obrázků

Obrázek 1: Sametová revoluce ve Frýdku-Místku	72
Obrázek 2: Pavel Vivijal, budoucí starosta města	73
Obrázek 1 s popisem	86
Obrázek 2 s popisem	87

Obrazová příloha

Obrázek 1 zachycuje průběh sametové revoluce na náměstí ve Frýdku-Místku. Akce se zúčastnilo přibližně 30 tisíc osob z města či blízkého okolí.

Obrázek 1 (zdroj: viz poznámka pod čarou)¹⁵⁶

¹⁵⁶ MORYS, Lukáš. *30 let od revoluce: převrat pohltit také Frýdek-Místek*. In: Frýdecko-místecký a třinecký deník.cz. Online, cit. 10. 5. 2021, dostupné na: https://fm.denik.cz/zpravy_region/30-let-od-revoluce-prevrat-pohltil-take-frydek-mistek-20191116.html

Obrázek 2 zvěčnil projev Pavla Vyvíjaly, člověka, který veřejně vystupoval proti režimu a byl pro své názory zadržen a vyslýchán SNB. Vyvíjal byl mluvčím OF F-M a po revoluci se stal starostou města.

Obrázek 2 (zdroj: viz. poznámka pod čarou)¹⁵⁷

¹⁵⁷ Frýdecko-místecký patriot. Listopad 89? Zaplat' Pán Bůh, že byl, říká porevoluční starosta města Pavel Vyvíjal při vzpomínkách na tehdejší dobu. č. 11. 1.11.2015.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Jana Brabcová
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd PdF UP
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Karel Konečný, CSc.
Rok obhajoby:	2021
Název závěrečné práce:	Sametová revoluce a její začlenění do vzdělávacího kurikula předmětu dějepis na gymnáziích ve Frýdku-Místku
Název závěrečné práce v anglickém jazyce:	The Velvet Revolution and its Integration into the Educational Curriculum of Teaching History at Grammar Schools in Frýdek-Místek
Anotace závěrečné práce:	Diplomová práce s názvem <i>Sametová revoluce a její začlenění do vzdělávacího kurikula předmětu dějepis na gymnáziích ve Frýdku-Místku</i> přibližuje frýdecko-místeckou historii zachycující události od konce druhé světové války po sametovou revoluci. Práce přibližuje téma sametové revoluce z pohledu kurikulárních dokumentů, z nichž místní školy vychází a rovněž prezentuje pohled tamních učitelů dějepisu a studentů na výuku dané problematiky jak v obecných souvislostech, tak regionálních.
Klíčová slova:	Sametová revoluce, Frýdek-Místek, dějepis, gymnázium, regionální historie, interview, dotazník
Anotace závěrečné práce v anglickém jazyce:	The diploma thesis entitled <i>The Velvet Revolution and its Integration into the Educational Curriculum of Teaching History at Grammar Schools in Frýdek-Místek</i> presents the history of Frýdek-Místek capturing events from the end of the Second World War to the Velvet Revolution. The work introduces the topic of the Velvet Revolution from the perspective of curricular documents and presents the view of

	local history teachers and students on teaching the topic in both general and regional contexts.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	The Velvet Revolution, Frýdek-Místek, History, Grammar School, Regional History, Interview, Questionnaire
Přílohy vázané k práci:	–
Rozsah práce:	87 stran
Jazyk práce:	Český jazyk